

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra žurnalistiky

Bakalářská práce

2022

Josefína Folprechtová

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra žurnalistiky

**Vliv médií na sekundární viktimizaci a victim blaming
obětí sexuálního násilí a obtěžování**

Bakalářská práce

Autor práce: Josefína Folprechtová

Studijní program: Komunikační studia se specializací Žurnalistika

Vedoucí práce: PhDr. Václav Moravec, Ph.D., Ph.D.

Rok obhajoby: 2022

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 1. 8. 2022

Josefína Folprechtová

Bibliografický záznam

FOLPRECHTOVÁ, Josefina. *Vliv médií na sekundární viktimizaci a victim blaming obětí sexuálního násilí a obtěžování*. Praha, 2022. 65 s. Bakalářská práce (Bc). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky, Katedra žurnalistiky. Vedoucí práce PhDr. Václav Moravec Ph.D., Ph.D.

Rozsah práce: 146 594 znaků

Abstrakt

Tato bakalářská práce se zabývá zpravodajskými médii a jejich referováním o obětech sexuálního násilí a sexuálního obtěžování. Cílem výzkumu je zaměřit se na to, jak vybraná česká média svým pokrýváním těchto činů přispívají k sekundární viktimizaci obětí, tedy k druhotné újmě, a k obviňování obětí z toho, že si za spáchaný čin mohou samy (takzvanému victim blamingu).

V teoretické části práce je vysvětlený kontext a pojmy spjaté s oběťmi trestných činů, jako je sexuální násilí, viktimizace a její druhy, a s tím spojené jevy obviňování oběti (victim blaming) a kultura znásilnění (rape culture), jejichž existenci zpravodajská média mnohdy podporují. Práce se také věnuje mediálnímu rámování a referování o trestných činech a jejich obětech z pohledu novinářské etiky. V praktické části práce pomocí kvalitativní obsahové analýzy zkoumá články z vybraných českých seriózních i bulvárních online médií, vydané v prvních třech měsících roku 2022, v nichž tato média referují o obětech sexuálního násilí a obtěžování. Sleduje, jak média o obětech informovala, a jak mohla užíváním určitých kontroverzních slov a frází přispět k sekundární viktimizaci a obviňování oběti.

Abstract

This bachelor thesis deals with the topic of the news media and the way they cover the acts of sexual violence and harassment and its victims. The aim is to describe how Czech media contribute to the secondary victimization of the victims and to so-called victim blaming, which is an accusation that the victim is to blame for the act committed.

The theoretical part explains the context and concepts related to crime victims, which are important for understanding the practical part. It defines sexual violence, explains the term victimization and the types of victimization, as well as the phenomenon of victim blaming and rape culture, whose existence is often supported by the news media. The thesis is also devoted to media framing and journalistic ethics regarding the coverage of crimes and crime victims.

In the practical part, the thesis explores articles published from January to April 2022 in selected Czech online media – both serious and tabloid – in which the media refer to the victims of sexual violence and harassment. It observes how the media informed the public

about the victims and how it contributed to the secondary victimization and victim blaming by using certain controversial words and phrases.

Klíčová slova

sekundární viktimizace, sexuální násilí, sexuální obtěžování, obviňování oběti, online média, Česká republika, mediální rámování

Keywords

secondary victimization, sexual violence, sexual harassment, victim blaming, online media, Czech Republic, media framing

Title/název práce

Media and its impact on secondary victimization and victim blaming of the victims of sexual violence and harassment

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu mé bakalářské práce panu PhDr. Václavu Moravcovi, PhD., PhD., za jeho cenné rady a čas, který mi věnoval. Další poděkování patří mé rodině a přátelům, kteří mě podporovali po celou dobu mého studia.

Obsah

Úvod	3
1 Teoretická část	6
1.1 Sexuální násilí	6
1.2 Sexuální obtěžování.....	7
1.3 Viktimizace.....	8
1.3.1 Kdo je oběť?	8
1.3.2 Primární viktimizace.....	9
1.3.3 Sekundární viktimizace	9
1.3.4 Terciární viktimizace	11
1.3.5 Následky viktimizace	12
1.4 Bagatelizace sexuálního násilí a obtěžování	14
1.4.1 Obviňování oběti	15
1.4.2 „Kultura znásilnění“	17
1.5 Média a jejich vliv	18
1.5.1 Mediální rámování.....	18
1.5.2 Referování o obětech trestných činů z pohledu novinářské etiky	20
1.5.3 Zvlášť zranitelné oběti.....	22
2 Praktická část	24
2.1 Téma a předmět výzkumu, výzkumný záměr.....	24
2.2 Výzkumné otázky	24
2.3 Metodologie.....	25
2.4 Výběr médií	26
2.5 Zkoumané období a vybrané články.....	27
2.6 Analýza článků	29
2.6.1 Sekundární viktimizace	29
2.6.2 Obviňování oběti	30
2.6.3 Kultura znásilnění.....	30
2.6.4 Pachatel.....	33
2.6.5 Oběť.....	34
2.6.6 Nevhodné informování	35
2.6.7 Neutrální informování	36
2.7 Zodpovězení výzkumných otázek	37
Závěr.....	51
Summary.....	53

Použitá literatura.....	54
Seznam příloh.....	63

Úvod

Obětí sexuálního násilí a sexuálního obtěžování v Česku přibývá. Nějakou formu sexuálního násilí nebo obtěžování zažila více než polovina žen a přes 22 procent mužů. Vyplývá to z výzkumu Centra pro oběti domácího a sexuálního násilí Profem z roku 2021. Denně dojde v České republice podle odhadů ke 30 až 43 znásilněním, což je dohromady asi 12 000 znásilnění ročně. Znásilněním si ve svém životě prošla podle výzkumu každá desátá žena v Česku.¹ Velká část obětí ale prožité násilí nijak a s nikým neřeší, nevyhledá odbornou pomoc ani se neobráčí na některou z institucí pomáhajících obětem trestných činů a jen málokdy tento čin nahlásí. Na policii je v Česku oznámeno jen asi 5 % všech znásilnění.² Ve většině případů znásilnění (80 %) je navíc pachatelem někdo, koho oběť zná. V takovém případě násilí nahlásí jen 3 procenta obětí. Ženy, které zažily nějakou formu sexuálního násilí a obtěžování (nejen přímo znásilnění) čin na policii nahlásí jen asi v 6 procentech případů. U mužů je to asi 8 procent.³

Důvodem, proč oběti o traumatu mlčí, je často strach. Může jít o strach z reakce okolí, možného vyhrožování pachatelem, průběhu trestního řízení nebo třeba z toho, že obětem jejich blízcí neuvěří. Nejen v těchto případech pak nastává sekundární viktimizace, kdy se oběť po prožitém činu stává obětí znovu – tentokrát ale trpí hlavně psychicky. Právě sekundární viktimizace mnohdy může oběti způsobit větší trauma než samotný trestný čin. Kromě psychických dopadů se navíc často objevují i dopady praktické, například nedostatek financí a opakované zadlužování oběti, nemožnost sehnat bydlení nebo potíže najít si partnera. Kvůli psychickému vyčerpání některé oběti nejsou schopny ani běžného fungování, včetně například péče o děti, a také ztrácejí motivaci k absolvování soudního jednání s pachatelem.⁴ U obětí, které zažily přímo sexuální násilí se také zvyšuje riziko

¹ *Zkušenost obyvatel ČR se sexuálním násilím a sexuálním obtěžováním: výzkumná zpráva*. ProFem – centrum pro oběti domácího a sexuálního násilí, o.p.s. [online]. 2021, s. 6 [cit. 2022-04-19]. Dostupné z: https://www.profem.cz/shared/clanky/970/VÝZKUMNÁ%20ZPRÁVA_sexualni%20nasili_2021%20-%20Copy%201.pdf

² ŠIMÁČKOVÁ, Kateřina et al. *Mužské právo. Jsou právní pravidla neutrální?* Wolters Kluwer, 2020. ISBN 978-80-7598-761-7.

³ *Zkušenost obyvatel ČR se sexuálním násilím a sexuálním obtěžováním: výzkumná zpráva*. ProFem – centrum pro oběti domácího a sexuálního násilí, o.p.s. [online]. 2021, s. 9 [cit. 2022-04-19]. Dostupné z: https://www.profem.cz/shared/clanky/970/VÝZKUMNÁ%20ZPRÁVA_sexualni%20nasili_2021%20-%20Copy%201.pdf

⁴ VODOVÁ, Pavla. *Dopad trestného činu na oběť*. Hradec Králové, 2020, s. 38. Bakalářská práce. Univerzita Hradec Králové. Filozofická fakulta. Ústav sociální práce. Vedoucí práce Daniela KVĚTENSKÁ.

výskytu některých psychických poruch, jako je post traumatická stresová porucha a deprese nebo zneužívání návykových látek, jak prokázala studie z května 2022.⁵

K druhotnému utrpení obětí přispívají okolí oběti, orgány činné v trestním řízení i zpravodajská média. Nedostatečně poučení novináři mohou necitlivým a nevhodným informováním o obětech již vzniklou újmu a trauma ještě prohloubit. Týká se to obětí všech trestných činů – nejen těch se sexuálním podtextem. Obzvláště některá, převážně mainstreamová, média mají velký dosah a do jisté míry ovlivňují náladu ve společnosti, formují názory jejích členů a rozhodují o tom, jakým způsobem bude dané téma podáváno a jak o něm bude informováno. Novináři a mediální profesionálové by proto měli být dostatečně poučení o problematice referování o obětech tak, aby s jejich informacemi nakládali co nejzodpovědněji.

Hlavním důvodem, proč jsem se rozhodla věnovat se ve své práci právě sexuálnímu násilí je fakt, že mu (nejen) v českém veřejném prostoru dle mého názoru není věnována dostatečná pozornost a velká část lidí tento problém stále bagatelizuje.⁶ Jedná se přitom o skutečný a dost rozsáhlý problém, se kterým se ve svém životě potýká velká část žen, v případě sexuálního obtěžování dokonce většina.⁷

Cílem první části práce je vysvětlení širšího kontextu sexuálního násilí a obtěžování včetně definice, a také vysvětlení souvisejících pojmů, jako je sekundární viktimizace, obviňování oběti (victim blaming) nebo kultura znásilnění (rape culture). Součástí teoretické části je rovněž uvedení do problematiky z pohledu médií a novinářské etiky, objasnění takzvaného mediálního rámování a informace o zásadách a eticky sporných aspektech referování o obětech trestných činů.

V praktické části práce jsou pomocí kvalitativní obsahové analýzy zkoumány konkrétní články publikované ve vybraných českých online médiích, ve kterých novináři referovali o obětech sexuálního násilí a obtěžování a pomocí metody kódování je hodnoceno, jak média o obětech informovala. Cílem výzkumu je zjistit, zda toto informování bylo

⁵ CÉNAT, Jude Mary, Rose Darly DALEXIS, Lewis Ampidu CLORMÉUS et al. Lifetime and Child Sexual Violence, Risk Factors and Mental Health Correlates Among a Nationally Representative Sample of Adolescents and Young Adults in Haiti: A Public Health Emergency. *Behavior Modification* [online]. 2022, 897-912 [cit. 2022-07-07]. Dostupné z: [doi:10.1177/08862605221102484](https://doi.org/10.1177/08862605221102484).

⁶ Závěrečná zpráva z výzkumu. PROBLEMATIKA NÁSILÍ NA ŽENÁCH OPTIKOU ČESKÉ POPULACE. In: *Amnesty International* [online]. FOCUS – Marketing & Social Research, 2018 [cit. 2022-07-24]. Dostupné z: https://www.amnesty.cz/data/file/5068-vyzkum_2018.pdf?version=1605458424

⁷ *Zkušenost obyvatel ČR se sexuálním násilím a sexuálním obtěžováním: výzkumná zpráva*. ProFem – centrum pro oběti domácího a sexuálního násilí, o.p.s. [online]. 2021, s. 6 [cit. 2022-04-19]. Dostupné z: https://www.profem.cz/shared/clanky/970/VÝZKUMNÁ%20ZPRÁVA_sexualni%20nasili_2021%20-%20Copy%201.pdf

v souladu s novinářskou etikou a pokud ne, jestli tím daná média přispívala ke zmíněné sekundární viktimizaci a obviňování obětí, tedy victim blamingu. Cílem je popsat způsob, jakým česká zpravodajská média o obětech sexuálního násilí a obtěžování informují a jaký u toho používají jazyk, a potvrdit či vyvrátit stanovené výzkumné otázky o vlivu médií na sekundární viktimizaci a obviňování obětí zmíněných činů. Práce se zároveň pokouší navázat na podobné texty v českém odborném diskurzu, jako je výzkum Ježkové z roku 2018.⁸

V bakalářské práci došlo k několika odchylkám od schválené teze práce. V teoretické části práce došlo ke změně názvů některých kapitol tak, aby tyto názvy co nejlépe vystihovaly obsah kapitol. Navíc v teoretické části přibyla kapitola „Kdo je oběť?“, „Následky viktimizace“ a „Zvlášť zranitelné oběti“, protože jsem při bližším prozkoumání tématu došla k závěru, že je vhodné o těchto tématech v rámci diskurzu sexuálního násilí také informovat. K úpravě názvů kapitol došlo také v praktické části, kde přibyla kapitola „Zodpovězení výzkumných otázek“ a do kapitoly „Analýza článků“ byly navíc přidány podkapitoly s jednotlivými zkoumanými kategoriemi.

S cílem učinit výzkum co nejefektivnější došlo také k zúžení zkoumaného vzorku. V porovnání s tezí se zmenšilo zkoumané časové období a počet zkoumaných médií, a to hlavně z toho důvodu, aby zkoumaný vzorek nebyl příliš rozsáhlý a bylo možné k jeho analýze použít kvalitativní metodu. Zkoumaným obdobím jsou první tři měsíce roku 2022, aby byl výzkum co nejaktuálnější. Z původního návrhu byly nakonec vyřazeny servery Novinky.cz, Seznam Zprávy, Aktuálně.cz a deník Mladá Fronta DNES. Nahrazeny byly serverem ČT24.cz a iROZHLAS.cz, aby bylo možné porovnat přístup veřejnoprávních médií, soukromého média a bulvárního média.

⁸ JEŽKOVÁ, Jasmin. *Sekundární a terciární viktimizace obětí znásilnění způsobená clickbaitovou povahou on-line médií*. Praha, 2018. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Katedra žurnalistiky. Vedoucí práce Václav MORAVEC.

1 Teoretická část

1.1 Sexuální násilí

Vymezení pojmu sexuální násilí a věcí, které do něj spadají je složité, protože žádná obecně uznávaná definice sexuálního násilí neexistuje. Podle generálního tajemníka Organizace spojených národů Antonia Guterrese je sexuální násilí „akt ohrožující právo jedince na důstojný život a také kolektivní mír a bezpečnost lidstva“.⁹

Světová zdravotnická organizace definuje sexuální násilí jako: „jakýkoliv sexuální akt, pokus docílit sexuálního aktu, nárokování si sexuálního kontaktu nebo nechtěné komentáře se sexuálním podtextem namířené proti sexualitě a sexuální integritě jednotlivce za pomoci použití donucování, a to jakoukoliv osobou nehledě na vztah této osoby s obětí, v jakémkoliv prostředí, včetně toho pracovního a domácího.“¹⁰

Ve své publikaci o násilí páchaném na ženách z roku 2012 potom WHO definici doplňuje a sexuální násilí vysvětluje jako zastřešující pojem pro různorodé akty. Může jít o slovní obtěžování a napadání, nucenou penetraci, ale taky řadu dalších vynucených činností jako je sociální nátlak, zastrašování a fyzická, nebo psychická převaha. WHO konkretizuje, že pojmem sexuální násilí se může mimo jiné rozumět znásilnění páchané v rámci manželství nebo partnerství i mimo něj, znásilnění spáchané cizími lidmi, systematické znásilňování (například to, které je součástí ozbrojených konfliktů, jehož součástí bývá třeba i vynucené otěhotnění), sexuální otroctví, nevyžádané rady a sexuální obtěžování, sexuální zneužívání (například dětí nebo fyzicky, duševně či jinak znevýhodněných lidí), a také vžití a svým způsobem tradiční formy sexuálního násilí typické především pro určité kultury – jde například o vynucené či rodinou předem dohodnuté sňatky.¹¹

Někteří odborníci nahrazují pojem sexuální násilí termínem sexualizované násilí. Při tomto druhu násilí není cílem pachatele uspokojit své sexuální potřeby, ale zneužít sexualitu oběti jako prostředek k podrobení si oběti nebo prosazení své moci.¹²

⁹ 'Sexual violence is a threat to every individual's right to a life of dignity' – UN chief. In: *UN News*[online]. New York, 2017 [cit. 2022-04-19]. Dostupné z: <https://news.un.org/en/story/2017/06/559822-sexual-violence-threat-every-individuals-right-life-dignity-un-chief>

¹⁰ KRUG, Etienne G. et al. *World report on violence and health*. Geneva: World Health Organization, 2002, s. 149. ISBN 92-4-154561-5.

¹¹ GARCIA-MORENO, Claudia, Alessandra GUEDES a Wendy KNERR. *Understanding and addressing violence against women. Sexual violence*. Geneva: World Health Organization, 2012, s. 1. Dostupné z: http://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/77434/WHO_RHR_12.37_eng.pdf

¹² KUTÁLKOVÁ, Petra a Lubica KOBOVÁ. *Sexuální násilí: Proč se nikdo neptá?* Praha: In Iustitia, 2014, s. 17. ISBN 978-80-260-5793-2.

Český trestní zákoník definuje několik aktů, které spadají do kategorie trestných činů proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti. Přímo pojem sexuální násilí ale není českým právním řádem nijak definovaný – na rozdíl od sexuálního obtěžování.

1.2 Sexuální obtěžování

Pojem sexuální obtěžování je lépe ukotvený a v českém právu má svou definici, která je součástí antidiskriminačního zákona. Sexuální obtěžování je v něm doslovně definováno jako „jakékoliv nežádoucí chování sexuální povahy, jehož záměrem nebo důsledkem je snížení důstojnosti osoby a vytvoření zastrašujícího, nepřátelského, ponižujícího, pokořujícího nebo urážlivého prostředí, nebo které může být oprávněně vnímáno jako podmínka pro rozhodnutí ovlivňující výkon práv a povinností vyplývajících z právních vztahů.“¹³

Podle publikace *Sexuální obtěžování na vysokých školách: Proč vzniká, jak se projevuje a co proti němu lze dělat*, která vznikla pod záštitou někdejší náměstkyně ministerstva školství Kláry Laurenčíkové jako součást projektu Fakulty humanitních studií Univerzity Karlovy, se do sexuálního obtěžování řadí třeba nevyžádaný zájem a sexuální pozornost, která je člověku nepříjemná, nechtěný vstup do osobního prostoru jedince, nevyžádaný fyzický kontakt, sexuální nátlak, sexistické poznámky a chování (například používání genderových stereotypů), nevyžádané sexuální návrhy, nevyžádané předměty sexuální povahy jako jsou fotografie, e-maily nebo zprávy na sociálních sítích, nebo odhalování intimních partií na veřejnosti¹⁴.

Zahraniční sociologické průzkumy i definice některých odborných institucí, například americké vládní agentury *Equal Employment Opportunity Commission* (Komise pro rovné pracovní příležitosti) rozděluje sexuální obtěžování na dva typy. Prvním je takzvané *quid pro quo* (z latinského něco za něco) neboli obtěžování pro něco – jde o vyslovené nebo nevyslovené požadavky na sexuální kontakt výměnou za nějaké výhody, nebo naopak vyhnutí se určitému trestu (v pracovním prostředí například vyhazov z práce). Tento druh

¹³ ČESKO. Zákon č. 198/2009 Sb. ze dne 23. dubna 2008 o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon). In: *Sbírka zákonů* 29. 6. 2009, částka 58. ISSN 1211-1244.

¹⁴ SMETÁČKOVÁ, Irena, Petr PAVLÍK a Kateřina KOLÁŘOVÁ. *Sexuální obtěžování na vysokých školách: Proč vzniká, jak se projevuje, co lze proti němu dělat. Příručka pro vedení vysokých škol a vyučující*. Praha: Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy v Praze, 2009, s. 10–11. ISBN 978-80-87398-02-9.

obtěžování většinou vykonává člověk na vyšší pozici, například nadřízený, který má nad obětí určitou moc.¹⁵

Druhým typem je sexuální obtěžování v nehostinném (například pracovním) prostředí. Jde o nepříjemné chování, ať už sexuální, nebo jiné, které pracujícím osobám (ať už ženám, nebo mužům) znepríjemňuje a ztěžuje výkon práce a negativně ovlivňuje efektivitu jejich práce. Na rozdíl od prvního typu může toto obtěžování páchat kdokoli – nejen člověk na vyšší pozici, ale třeba i zaměstnanci – a vytvářet tak ponižující a zstrašující prostředí. Může jít o nevhodné sexuální vtipy, nevyžádané doteky nebo vyvěšování urážlivých obrázků. Tento typ obtěžování není tak jednoduché rozpoznat, protože jeho charakter nemusí být natolik vážný a očividný a zároveň se nemusí opakovat tak často.¹⁶

Zmíněná definice pojmu sexuální obtěžování a vymezení jeho typů sice bývá prezentováno na příkladu pracovního prostředí, může se ale odehrávat kdekoli – například i ve školách, u lékaře nebo v jiných institucích.

Během sexuálního násilí i obtěžování dochází k poškození člověka, který si jím prochází – ať už fyzickému, nebo psychickému. Jedinec se tak stává obětí, v případě sexuálního násilí dokonce obětí trestného činu. Proces, při kterém k tomu dochází se nazývá viktimizace.

1.3 Viktimizace

Termín viktimizace vychází z latinského slova *victima* neboli oběť. Viktimizace obvykle začne nějakým útokem nebo jiným druhem kriminálního činu, na něj potom zpravidla navazují další fáze a události, které oběť zraňují.¹⁷ Pro pochopení viktimizace je důležité si také vymezit pojem oběť a vysvětlit, kdo obětí je a kdo nikoli.

1.3.1 Kdo je oběť?

Obětí se rozumí člověk, případně skupina lidí, organizace, nebo morální či právní řád, který utrpěl určitou újmu a je nějak ohrožený nebo zraněný chováním ostatních.¹⁸ Může jít o krátkodobější újmu, dlouhodobou újmu, nebo i újmu celoživotní.

¹⁵ What are the different types of sexual harassment?. *Society for Human Resource Management*[online]. Virginie, 2019 [cit. 2022-05-03]. Dostupné z: <https://www.shrm.org/resourcesandtools/tools-and-samples/hr-ga/pages/typesofsexualharassment.aspx>

¹⁶ Tamtéž.

¹⁷ VALEŠOVÁ, Kristýna. Sekundární viktimizace obětí trestných činů a jak jí předcházet. *EPRAVO.CZ* [online]. 2020, 6. 11. [cit. 2022-05-03]. Dostupné z: https://www.epravo.cz/top/clanky/sekundarni-viktimizace-obeti-trestnych-cinu-a-jak-ji-predchazet-112102.html#_ftn3

¹⁸ MORAVEC, Václav. *Proměny novinářské etiky*. Praha: Academia, 2020, s. 176. ISBN 978-80-200-3111-2.

Obětí trestného činu je podle zákona o obětech trestných činů každý, „kdo se cítí být obětí spáchaného trestného činu, pokud se nesnaží postavení oběti zneužít, nebo pokud nevyjde najevo opak.“¹⁹ Na to, jestli člověk je nebo není obětí trestného činu nemá vliv to, jestli byl pachatel odsouzený či nikoliv a jestli byl v době spáchání činu trestně odpovědný. Obětí trestného činu podle zákona nemůže být právnická osoba, pouze fyzická. Osoba se jí stane, pokud má kvůli trestnému činu zdravotní, majetkovou nebo nemajetkovou újmu, nebo pokud je příbuzným, manželem/manželkou nebo registrovaným partnerem/partnerkou, nebo osvojitelem/osvojitelkou oběti, která v důsledku trestného činu zemřela. Podle zákona o obětech trestných činů by lidé s oběťmi měli jednat citlivě, respektovat jejich potřeby a přihlížet u toho i k danému trestnému činu, který byl spáchán.²⁰

Podrobně jsou oběti trestných činů a jejich dělení popsány také v knize *Proměny novinářské etiky*.²¹

Viktimizace, tedy zmíněný proces, během kterého se jedinec stává obětí, dále dělíme na primární a sekundární a někdy i terciární.

1.3.2 Primární viktimizace

Primární viktimizace je újma, kterou oběti způsobí přímo čin, který je na ní spáchán. Jde o všechna zranění, ať už fyzického nebo psychického charakteru, která vznikla přímo při (trestném) činu, a která mají na oběť vliv a zasahují do jejího života.²² Podle některých studií oběti násilných trestných činů (včetně sexuálního násilí) méně důvěřují ostatním lidem. Jejich důvěra v lidi klesá ještě více, pokud se obětí trestného činu stanou vícekrát. S poklesem důvěry se zároveň zvyšuje strach, že se stanou oběťmi znovu.²³

Po primární viktimizaci může v některých případech nastat sekundární viktimizace.

1.3.3 Sekundární viktimizace

Jak upozorňuje Čírtková a Vitoušová, mezi primární a sekundární viktimizací je velký rozdíl – zatímco primární újma je v případě trestného činu nevyhnutelná, k sekundární

¹⁹ Oběť trestného činu a poškozený v trestním řízení. *Policie ČR* [online]. [cit. 2022-05-05]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/obet-trestneho-cinu-a-poskozeny-v-trestnim-rizeni.aspx>

²⁰ Tamtéž.

²¹ MORAVEC, Václav. *Proměny novinářské etiky*. Praha: Academia, 2020, s. 176. ISBN 978-80-200-3111-2.

²² ČÍRTKOVÁ, Ludmila, Petra VITOUŠOVÁ et al. Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů. Příručka pro pomáhající profese. Praha: Grada, 2007, s. 12. ISBN 8024720142.

²³ SALMI, Venla, SMOLEJ, Mirka a Janne KIVIVUORI. Crime victimization, exposure to crime news and social trust among adolescents. *Nordic Journal of Youth Research* [online]. 2005, 15(3), 255-272 [cit. 2022-07-24]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1177/110330880701500303>

újmě dojit nemusí a nezažívají ji všechny oběti trestných činů. Jde o újmu, která nastává až po spáchání daného činu, nikoli během něj, a nesouvisí s činy pachatele.²⁴ Druhotná újma může vzniknout po různě dlouhé době od spáchání samotného trestného činu.²⁵ Oběť je v této fázi zpravidla vystavena dalším událostem a okolnostem, které ji zraňují a mohou ještě prohloubit trauma z prožitého činu. Jedinec se tak stává obětí znovu. V některých případech dokonce může být oběť poškozena v důsledku sekundární viktimizace víc než během samotného trestného činu.²⁶

Kromě sociálního okolí oběti nebo orgánů činných v trestním řízení má na sekundární viktimizaci velký vliv i medializace trestného činu a způsob, jakým média referují o obětech a pachatelích trestných činů nebo o samotných činech. Jedním z hlavních příčin sekundární viktimizace způsobenou médii je nedostatečná empatie a necitlivý přístup k obětem ze strany novinářů, a to zejména během procesu získávání informací o případu, o kterém poté referují. Jakási apatie vůči násilí a lidskému utrpení se u žurnalistů podle Tandonna může vyvinout po určité době, kdy se v médiích pohybují. Média také často řeší rozpor mezi právem na informace a právem obětí na soukromí – zvláště obětí závažných zločinů, do kterých se řadí i sexuální násilí. Novináři tak mnohdy s cílem co nejlépe informovat veřejnost narušují soukromí obětí.²⁷ Sekundární viktimizaci obětí mohou způsobovat například tím, že při informování o oběti zveřejňují její celé jméno nebo jinak odkrývají její totožnost, opakovaně se na oběť obracejí s dotazy o případu a obtěžují ji i v jejím soukromém životě. Některá média navíc při informování o obětech dávají přednost komerčním zájmům a s cílem zvýšení čtenosti odhalují i citlivé nebo intimní informace o oběti a případ bulvarizují, nebo při popisu činu zacházejí do velkých detailů.²⁸ Toto se netýká pouze bulvárních médií, jak ukazují v praktické části práce.

²⁴ ČÍRTKOVÁ, Ludmila, Petra VITOUŠOVÁ et al. Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů. Příručka pro pomáhající profese. Praha: Grada, 2007, s. 22. ISBN 8024720142.

²⁵ MAREŠOVÁ, Alena a Milada MARTINKOVÁ. O významu poznávání obětí trestné činnosti. IKSP Praha, Ministerstvo vnitra České republiky [online]. [cit. 2022-03-05]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/o-vyznamu-poznavani-obeti-trestne-cinnosti.aspx>

²⁶ VALEŠOVÁ, Kristýna. Sekundární viktimizace obětí trestných činů a jak jí předcházet. *EPRAVO.CZ* [online]. 2020, 6. 11. [cit. 2022-03-05]. Dostupné z: https://www.epravo.cz/top/clanky/sekundarni-viktimizace-obeti-trestnych-cinu-a-jak-ji-predchazet-112102.html#_ftn3

²⁷ TANDON, Neeti. Secondary Victimization of Children by the Media: An analysis of perceptions of victims and journalists. *International Journal of Criminal Justice Sciences* [online]. 2007, 2(2), 119-135 [cit. 2022-05-03]. Dostupné z: https://www.observatoriodelainfancia.es/ficherosoia/documentos/3928_d_Secondary_Victimization_of_Children_by_the_Media.pdf

²⁸ MAREŠOVÁ, Alena a Milada MARTINKOVÁ. O významu poznávání obětí trestné činnosti. IKSP Praha, Ministerstvo vnitra České republiky [online]. [cit. 2022-03-05]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/o-vyznamu-poznavani-obeti-trestne-cinnosti.aspx>

Novináři někdy bagatelizují míru utrpení oběti, podporují mýty o sexuálním násilí a obtěžování nebo shazují vinu na oběť. I tím mohou přispívat k sekundární viktimizaci.

Některé oběti trestných činů dále uvedly, že mají při komunikaci s médii strach z toho, že s nimi budou novináři dělat rozhovor v nevhodný čas, že budou informovat o pachatelích a deliktech nadneseně, že budou identifikovat dětské oběti, že při informování nebudou respektovat přání oběti, že budou šířit nepodložené informace o oběti, nebo že budou fotografovat místo činu či mrtvá těla a používat tyto fotografie k upoutání pozornosti čtenáře nebo diváka.²⁹

Veškeré popsané chování ze strany médií může obětem způsobovat další trauma, nebo prohlubovat již vzniklá psychická zranění.³⁰

Jak upozorňuje Tandon, k sekundární viktimizaci může dojít i u obětí, které jsou zvyklé komunikovat s médii a jsou často středem pozornosti novinářů, jako jsou slavné osobnosti a jiní veřejně známí lidé. O to větší trauma může mediální sekundární viktimizace způsobit obětem, které na pozornost médií nejsou zvyklé a nestojí o ni, nebo jsou více zranitelné – například dětem.³¹

Kromě necitlivého přístupu, touze po informacích nebo vyhledávání senzací je častou příčinou druhotné viktimizace způsobené médii neproškolenost a nedbalost novinářů při informování o obětech trestných činů.³²

Sekundární viktimizace způsobená médii je dále popsána v kapitole „média a jejich vliv“. Někteří forenzní psychologové viktimizaci dále dělí také na terciární.

1.3.4 Terciární viktimizace

Terciární viktimizace je různými autory chápána odlišně. Například slovenský psycholog Anton Heretik ve své knize uvádí, že jde o újmu, kterou trpí i další osoby, nikoli jen oběť samotná – třeba okolí oběti, rodina nebo pozůstalí.³³

²⁹ SEYMOUR, Anne a Linda LOWRANCE. *Crime victims and the news media*. Fort Worth, TX: National Center for Victims of Crime, 1988.

³⁰ TANDON, Neeti. Secondary Victimization of Children by the Media: An analysis of perceptions of victims and journalists. *International Journal of Criminal Justice Sciences* [online]. 2007, 2(2), 119-135 [cit. 2022-05-03]. Dostupné z:

https://www.observatoriodelainfancia.es/ficherosoia/documentos/3928_d_Secondary_Victimization_of_Children_by_the_Media.pdf

³¹ Tamtéž, s. 121.

³² Tamtéž, s. 123.

³³ HERETIK, A: *Extrémna agresia I. Forenzná psychológia vraždy*. Nové Zámky: Psychoprof, 1999. ISBN 978-80-893-2211-4.

Podle jiných autorů jde o dlouhodobější újmu oběti, která přetrvává i po delší době od spáchání trestného činu a často znemožňuje oběti se s činem vyrovnat, přenést se přes něj a vrátit se k běžnému životu – a to například i přes to, že došlo k odškodnění oběti, uzdravení nebo nápravě. Příčinu terciární viktimizace autoři v tomto případě často hledají v osobnosti oběti.³⁴ Trestný čin, který oběť prožila, může zasáhnout do jejího psychického stavu do takové míry, že musí v některých případech například i změnit životní styl. Terciární viktimizace bývá výsledkem primární a sekundární viktimizace, během kterých je o oběti například opakovaně referováno určitým způsobem a jsou jí přisuzované určité vlastnosti. Někteří autoři ale věci výše popsané zařazují do sekundární viktimizace, odborná veřejnost je proto ve vztahu k tomuto pojmu nejednotná.³⁵

1.3.5 Následky viktimizace

Vzhledem k tomu, že se ve své práci věnuji sekundární viktimizaci sexuálního násilí, je tato podkapitola věnována i důsledkům, které má viktimizace na oběť a její okolí. Dopady viktimizace jsou zejména u obětí sexuálního násilí mnohdy velice závažné, i proto je dle mého názoru na místě vysvětlit, jak moc mohou následující život oběti a jejího okolí ovlivnit.

Samotná viktimizace představuje pro oběť velice stresující událost – zvláště proto, že se na ni jedinec nemůže nijak připravit ani se jí vyhnout, nečeká ji a může pro něj být složité psychicky se s ní vyrovnat a racionálně si ji vysvětlit. Trestný čin a jeho dohra má mnohdy velký vliv na psychický stav a psychickou rovnováhu oběti, kterou může zásadně narušit.³⁶ Další zraňování v podobě sekundární viktimizace může obětí sexuálního násilí způsobit krátkodobou i dlouhodobou psychickou újmu, jako jsou pocity viny, studu, šoku nebo nedůvěry a strachu z okolí. Pro oběti sexuálního násilí je mnohdy také těžší navazovat důvěrné vztahy.³⁷ Prokazatelně se u těchto obětí v důsledku sekundární viktimizace objevují psychické nemoci, například úzkosti, deprese, poruchy příjmu potravy nebo problémy se spánkem. V dlouhodobějším měřítku může mít druhotná viktimizace obětí sexuálního násilí za následek i vznik vážných psychologických onemocnění. Jednou z nich

³⁴ MAREŠOVÁ, Alena a Milada MARTINKOVÁ. O významu poznávání obětí trestné činnosti. IKSP Praha, Ministerstvo vnitra České republiky [online]. [cit. 2022-03-05]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/o-vyznamu-poznavani-obeti-trestne-cinnosti.aspx>

³⁵ MORAVEC, Václav. *Proměny novinářské etiky*. Praha: Academia, 2020, s. 177–178. ISBN 978-80-200-3111-2.

³⁶ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. ISBN: 978-80-738-0213-4.

³⁷ CLASSEN, Catherine et al. Sexual revictimization. *Trauma, Violence & Abuse* [online]. 2005, 6(2), 103-129 [cit. 2022-03-05]. Dostupné z: doi [10.1177/1524838005275087](https://doi.org/10.1177/1524838005275087).

je posttraumatická stresová porucha (PTSD) včetně jejích chronických podob, jako je rape trauma syndrom (trauma ze znásilnění). Sekundárně viktimizovaná oběť v tomto případě může trpět i několik let. Po činu a následné druhotné újmě se cítí pošpiněná a znechucená a zároveň často přemýšlí nad tím, zda za čin nenese částečnou vinu (a to i z důvodu nevhodného informování o oběti ze strany médií). Dalším důsledkem sekundární viktimizace obětí sexuálního násilí bývá také vznik fobií (převážně strachu z lidí), nebo panických atak.³⁸ Sexuální násilí může také obětí znemožnit nebo ztížit schopnost uplatnit se na pracovním trhu a najít si práci, což prokázalo několik studií.^{39 40}

Oběť často v důsledku viktimizace prochází krizí osobnosti, zpochybňuje samu sebe a prožitý trestný čin. Po prožití trestného činu a dalších dříve popsanych zraňujících událostí může mít oběť také pocit, že ztratila svou důstojnost, svobodu a nezávislost.⁴¹ Pocity, které spáchaný čin i sekundární viktimizace zanechávají v oběti mohou činit důsledky prožitého trestného činu intenzivnější, prohlubovat způsobené trauma a taky způsobovat, že se oběť cítí odcizeně od svých blízkých, nebo i od celé společnosti.⁴² Obzvlášť u obětí sexuálního násilí často po druhotné viktimizaci dochází k takzvané „naučené bezmoci“. Jde o stav, kdy oběť přestává věřit ve spravedlivý svět a potrestání pachatele a rezignuje na jakoukoli snahu vyléčit se z traumatu.⁴³

Zásadní vliv má primární i sekundární viktimizace na zvlášť zranitelné oběti – mezi ty se řadí již popsané oběti sexuálního násilí, ale také třeba starší lidé a děti (viz kapitola „zvlášť zranitelné oběti“). Některé výzkumy potvrdily, že dětské oběti, jejichž identitu odkryjí média jsou častěji stigmatizované, izolované a jejich vrstevníci na ně nahlížejí negativně.⁴⁴

³⁸ NWABUEZE, Chinenye. Media Re-victimization of Rape Victims in a Shame Culture? Exploring the Framing and Representation of Rape Cases in Nigerian Dailies. *Global Media Journal* [online]. 2015, (24) [cit. 2022-07-28]. ISSN 1550-7521. Dostupné z: <https://www.globalmediajournal.com/open-access/media-revictimization-of-rape-victims-in-a-shame-culture-exploring-the-framing-and-representation-of-rape-cases-in-nigerian-dailies.php?aid=55026>

³⁹ LOYA, Rebecca. The Role of Sexual Violence in Creating and Maintaining Economic Insecurity Among Asset-Poor Women of Color. *Violence Against Women* [online]. 2014, 20(11), 1299-1320 [cit. 2022-07-10]. Dostupné z: doi:[10.1177/1077801214552912](https://doi.org/10.1177/1077801214552912)

⁴⁰ CÉNAT, Jude Mary, Rose Darly DALEXIS, Lewis Ampidu CLORMÉUS et al. Lifetime and Child Sexual Violence, Risk Factors and Mental Health Correlates Among a Nationally Representative Sample of Adolescents and Young Adults in Haiti: A Public Health Emergency. *Behavior Modification* [online]. 2022, 897-912 [cit. 2022-07-07]. Dostupné z: doi:[10.1177/08862605221102484](https://doi.org/10.1177/08862605221102484).

⁴¹ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forezní psychologie*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 119. ISBN 978-80-738-0213-4.

⁴² MORAVEC, Václav. *Proměny novinářské etiky*. Praha: Academia, 2020, s. 177. ISBN 978-80-200-3111-2.

⁴³ BARTŮŇKOVÁ, Denisa. Oběti trestných činů se zaměřením na zvlášť zranitelné oběti. Plzeň, 2018. Diplomová práce. Západočeská univerzita. Fakulta právnická. Vedoucí práce Simona STOČESOVÁ.

⁴⁴ TANDON, Neeti. Secondary Victimization of Children by the Media: An analysis of perceptions of victims and journalists. *International Journal of Criminal Justice Sciences* [online]. 2007, 2(2), 119-135 [cit.

Zveřejnění identity dětské oběti také mnohdy vede k šíření pomluv o oběti. V případě, že média zveřejní místo násilného činu je vyšší pravděpodobnost, že dojde k dalšímu trestnému činu, nebo že se pachatel pokusí oběť zastrašit.⁴⁵

1.4 Bagatelizace sexuálního násilí a obtěžování

Jak již bylo zmíněno v úvodu této práce, podle dat je sexuální násilí a sexuální obtěžování v České republice, ale i ostatních evropských zemích, reálným problémem. Se znásilněním se v Česku v přepočtu setkala víc než 409 000 žen, tedy téměř půl milionu.⁴⁶ Celoevropská data jsou hůře dohledatelná, a to zejména kvůli nedostatku výzkumů, které se oblasti sexuálního násilí a obtěžování věnují. Poslední průzkum Agentury Evropské unie pro základní práva (European Union Agency for Fundamental Rights) o násilí na ženách ve členských zemích Evropské unie je z roku 2014. Vyplývá z něj například to, že fyzické nebo sexuální násilí zažila od svých patnácti let každá třetí žena v Evropské unii.⁴⁷ Novější výzkumy, které by mapovaly sexuální násilí a obtěžování napříč celou EU od tohoto roku nejsou dohledatelné. Celosvětově pak podle Organizace spojených národů zažilo sexuální nebo jiné fyzické násilí ze strany svého partnera nebo jiného muže 35 procent žen.⁴⁸

I přesto, že výše zmíněná data jasně ukazují na závažnost tohoto problému, značná část (nejen) české veřejnosti sexuální násilí a obtěžování stále bagatelizuje, nebo ho vnímá jako něco poměrně normálního a běžného, s čím ženy během svého života zkrátka musí počítat, pokud nejsou ochotné změnit své chování tak, aby sexuálnímu násilí a obtěžování

2022-05-03]. Dostupné z:

https://www.observatoriodelainfancia.es/ficherosoia/documentos/3928_d_Secondary_Victimization_of_Children_by_the_Media.pdf

⁴⁵ TANDON, Neeti. Secondary Victimization of Children by the Media: An analysis of perceptions of victims and journalists. *International Journal of Criminal Justice Sciences* [online]. 2007, 2(2), 119-135 [cit. 2022-05-03]. Dostupné z:

https://www.observatoriodelainfancia.es/ficherosoia/documentos/3928_d_Secondary_Victimization_of_Children_by_the_Media.pdf

⁴⁶ Zkušenost obyvatel ČR se sexuálním násilím a sexuálním obtěžováním: výzkumná zpráva. *ProFem – centrum pro oběti domácího a sexuálního násilí, o.p.s.* [online]. 2021 [cit. 2022-04-19]. Dostupné z: https://www.profem.cz/shared/clanky/970/VÝZKUMNÁ%20ZPRÁVA_sexualni%20nasili_2021%20-%20Copy%201.pdf

⁴⁷ *European Union Agency for Fundamental Rights* [online]. Vídeň: FRA, 2022 [cit. 2022-06-01]. Dostupné z: <https://fra.europa.eu/en>

⁴⁸ Každá třetí žena nebo dívka na světě zažije násilí. Oranžová kampaň OSN chce tuto pandemii zastavit. *United Nations Information Centre Prague* [online]. Praha: UNIC Praha, 2020 [cit. 2022-06-29]. Dostupné z: <https://www.osn.cz/kazda-treti-zena-nebo-divka-na-svete-zazije-nasili-oranzova-kampan-osn-chce-tuto-pandemii-zastavit/>

vystaveny nebyly.⁴⁹ V opačném případě jsou za ně podle části veřejnosti spoluzodpovědné – mluvíme o pojmu obviňování oběti, v angličtině *victim blaming*.

1.4.1 Obviňování oběti

Obviňování oběti neboli *victim blaming* je víra, že oběť za na ní spáchaný čin – ať už se jedná přímo o trestný čin, nebo o jakýkoli jiný nespravedlivý či neoprávněný čin – nese částečnou nebo úplnou zodpovědnost a má tak vinu na újmě, která jí byla způsobena. Zodpovědnost za čin se tak domněle přesouvá z pachatele na oběť.⁵⁰ Do obviňování oběti můžeme řadit například spekulace, zda oběť čin nějak sama nevyprovokovala svým chováním, nebo třeba vzhledem, nebo zda nemohla dělat víc ve snaze činu zabránit. Jedním z projevů obviňování obětí sexuálního obtěžování a násilí je například posuzování oblečení, které měla oběť při činu na sobě, nebo jejího vzhledu celkově, a víra, že kdyby oběť vypadala, nebo se chovala jinak, pachatel by se zachoval odlišně a daný jedinec by se nemusel stát obětí.⁵¹ Mezi obviňování oběti se řadí také poukazování na to, že se měla oběť více (nebo třeba lépe) bránit, dále, že neměla s dotyčným pachatelem chodit domů, že byla v době spáchaní činu pod vlivem alkoholu, drog nebo jiných návykových látek, nebo že neměla chodit sama na opuštěná místa.⁵² Lidé ale také často viní oběť z jejich vlastností – například z toho, že je „naivní“, „moc důvěřivá“, „promiskuitní“ nebo „ne příliš moudrá“.⁵³ Obviňování oběti podporují i média, když při informování o obětech používají nevhodný jazyk – například formulace, že oběť „obvinila“, „nařkla“ nebo „osočila“ pachatele z činu. Použití těchto slov může přimět čtenáře nahlížet na oběť jako na tu, která „něco udělala“ pachateli.⁵⁴

⁴⁹ Závěrečná zpráva z výzkumu. PROBLEMATIKA NÁSILÍ NA ŽENÁCH OPTIKOU ČESKÉ POPULACE. In: *Amnesty International* [online]. FOCUS – Marketing & Social Research, 2018 [cit. 2022-07-24]. Dostupné z: https://www.amnesty.cz/data/file/5068-vyzkum_2018.pdf?version=1605458424

⁵⁰ RANDALL, Melanie. Sexual Assault Law, Credibility, and „Ideal Victims“: Consent, Resistance, and Victim Blaming. *Canadian Journal of Women and the Law* [online]. 2010, 22(2), 397-433 [cit. 2022-06-01]. Dostupné z: <https://www.utpjournals.press/doi/abs/10.3138/cjwl.22.2.397>

⁵¹ TAYLOR, Jessica. *Why women are blamed for everything: Exposing the culture of victim-blaming*. Lulu.com, 2020. ISBN 978-1472135469.

⁵² CULDA, Gabriela L., OPRE N. Adrian a Alexandra D. DOBRIN. Victim blaming by women and men who believe the world is a just place. *Cognition, Brain, Behavior* [online]. 2018, 22(2), 99-110 [cit. 2022-06-01]. ISSN 2601-226X. Dostupné z: https://www.researchgate.net/profile/Culda-Gabriela/publication/326267525_Victim_blaming_by_women_and_men_who_believe_the_world_is_a_just_place/links/5c1284a7299bf139c756b46c/Victim-blaming-by-women-and-men-who-believe-the-world-is-a-just-place.pdf

⁵³ TAYLOR, Jessica. *Why women are blamed for everything: Exposing the culture of victim-blaming*. Lulu.com, 2020. ISBN 978-1472135469.

⁵⁴ AROUSTAMIAN, Camille. Time's up: Recognising sexual violence as a public policy issue: A qualitative content analysis of sexual violence cases and the media. *Aggression and Violent Behavior* [online]. 2020, 50(2) [cit. 2022-06-01]. ISSN 1359-1789. Dostupné z: <https://doi.org/10.1016/j.avb.2019.101341>

Popsané způsoby obviňování oběti obvykle pohaní víra v existenci konkrétních věcí, nebo souboru pravidel, která lidé mohou dodržovat, aby se vyhnuli újmě. Lidé se obviňováním oběti také mohou snažit distancovat od činu, který jí byl způsoben, a přesvědčit sami sebe o tom, že jim by se nic podobného nestalo.⁵⁵ Motorem pro obviňování oběti je také takzvaná víra ve spravedlivý svět (z anglického *believe in a just world*). Podle tohoto konceptu žijeme v rovném a spravedlivém světě, ve kterém lidé dostanou to, co si zaslouží. Lidé, kteří jsou přesvědčení o spravedlivém světě věří, že má svět jakýsi řád a je díky tomu stabilní. Melvin Lerner ale tuto víru nazval jako takzvaný fundamentální klam. Jde podle něj o neopodstatněnou víru, která vychází z lidské potřeby stability, bezpečí, kontinuity, pravidel a předvídatelnosti, a taky z tendence vidět události v určitých kauzálních souvislostech.⁵⁶ Některé nové výzkumy naznačují, že víra ve spravedlivý svět může být pozitivní pro psychické zdraví lidí, zvyšovat duševní pohodu a míru spokojenosti se životem.⁵⁷ I to může být jedním z důvodů, proč lidé ve spravedlivý svět věří.

Ačkoli podle výzkumu Amnesty International počet Čechů, kteří ze sexuálního násilí obviňují oběti pozvolna klesá, názor, že si žena v některých případech může za znásilnění sama stále zastává více než polovina lidí v Česku.⁵⁸

Obviňování obětí může mimo jiné odradit oběti, aby se s prožitým činem někomu svěřily, nebo ho nahlásily. Právě kvůli negativním, nenápadným reakcím okolí a shazování viny za čin na oběť velká část obětí činy nenahlásí. Obviňování oběti zároveň přesouvá pozornost od pachatele činu a od toho, aby nesl za svoje chování zodpovědnost.⁵⁹ Pocit viny, kterou v oběti vzbudí okolí nebo třeba média, komplikuje vyrovnávání se s trestným činem a zvyšuje riziko post traumatické stresové poruchy.⁶⁰ Nejen obviňování oběti je součástí širšího pojmu – takzvané kultury znásilnění.

⁵⁵ Victim Blaming. *Sexual Assault Centre of Edmonton* [online]. Edmonton: Sace [cit. 2022-06-29].

Dostupné z: <https://www.sace.ca/learn/victim-blaming/>

⁵⁶ LERNER, Melvin. *The belief in a just world: A Fundamental delusion*. New York: Plenum Press, 1980. ISBN 978-0306404955.

⁵⁷ SCHUURMANS-STEKHOVEN, James Benjamin. Just world beliefs mediate the well-being effects of spiritual/afterlife beliefs among older Australians. *Journal of Religion, Spirituality & Aging* [online]. 2021, **33**(3), 332-349 [cit. 2022-07-02]. ISSN 1552-8030. Dostupné z: doi:10.1080/15528030.2020.1779902

⁵⁸ Závěrečná zpráva z výzkumu. PROBLEMATIKA NÁSILÍ NA ŽENÁCH OPTIKOU ČESKÉ POPULACE. In: *Amnesty International* [online]. FOCUS – Marketing & Social Research, 2018 [cit. 2022-07-24]. Dostupné z: https://www.amnesty.cz/data/file/5068-vyzkum_2018.pdf?version=1605458424

⁵⁹ Victim Blaming. *Sexual Assault Centre of Edmonton* [online]. Edmonton: Sace [cit. 2022-06-29].

Dostupné z: <https://www.sace.ca/learn/victim-blaming/>

⁶⁰ ČÍRTKOVÁ, Ludmila, Petra VITOUŠOVÁ et al. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů. Příručka pro pomáhající profese*. Praha: Grada, 2007, s. 36. ISBN 8024720142.

1.4.2 „Kultura znásilnění“

Kultura znásilnění, v angličtině *rape culture*, je sociologický pojem popisující stav, v němž je sexuální násilí a agrese nebo jakákoli forma zneužívání normalizována, bagatelizována a míra i dopady těchto jevů jsou zlehčovány. Součástí jsou také falešná, stereotypní přesvědčení o znásilnění.⁶¹ Například Emilie Buchwald popisuje kulturu znásilnění jako sadu přesvědčení, která podporují mužskou sexuální agresi a násilí na ženách a dělají tak z této agrese normu. Muži i ženy v této kultuře nahlíží na sexuální násilí jako na něco nevyhnutelného.⁶²

Kultura znásilnění se může projevovat zlehčováním znásilnění, sexuálního nátlaku a jiných forem sexuálního násilí, ale také „lehčích“ forem sexuálního obtěžování, jako je pronásledování (stalking), objektifikace, tedy nahlížení na jiného člověka jako na věc nebo předmět, nebo nechtěná sexuální pozornost. Kultura znásilnění také podporuje takzvanou heteronormativitu (tedy názor, že každé pohlaví má v životě své přirozené role), protože vytváří jakousi idealizovanou a stereotypní představu o mužské a ženské sexuální roli.⁶³

Stejně jako dříve popsané obviňování oběti může i kultura znásilnění odrazovat oběti od nahlášení činu a trivializovat jejich trauma a utrpení. Kultura znásilnění tak podporuje a do jisté míry udržuje existenci sexuálního násilí a obtěžování.⁶⁴ Kulturu znásilnění často podporuje okolí obětí, populární kultura, ale také média – například nevhodným či necitlivým referováním o obětech sexuálního násilí a obtěžování.⁶⁵

⁶¹ Sexual Harassment & Rape Prevention Program: Rape Culture. *University of New Hampshire*[online]. Durham: USNH [cit. 2022-06-29]. Dostupné z: <https://www.unh.edu/sharpp/prevention/rape-culture>

⁶² BUCHWALD, Emilie. *Transforming a Rape Culture*. Minneapolis: Milkweed Editions, 2005. ISBN 9781571312693.

⁶³ FANGHANEL, Alexandra. *Disrupting Rape Culture: Public Space, Sexuality and Revolt* [online]. Bristol: Bristol University Press, 2019, s. 8 [cit. 2022-06-29]. ISBN 978-1-5292-0255-7. Dostupné z: https://books.google.cz/books?hl=en&lr=&id=mfiCDwAAQBAJ&oi=fnd&pg=PR1&dq=rape+culture&ots=by3i6g191s&sig=Dse64ODnoWr_pzDQWixMlb9wHLQ&redir_esc=y#v=onepage&q=rape%20culture&f=false

⁶⁴ Sexual Harassment & Rape Prevention Program: Rape Culture. *University of New Hampshire*[online]. Durham: USNH [cit. 2022-06-29]. Dostupné z: <https://www.unh.edu/sharpp/prevention/rape-culture>

⁶⁵ Rape Culture. What is the „Rape Culture?“. *Marshall University* [online]. Huntington: Marshall University, 2020 [cit. 2022-06-24]. Dostupné z: <https://www.marshall.edu/wcenter/sexual-assault/rape-culture/>

1.5 Média a jejich vliv

Výzkum z roku 2013 prokázal, že v jurisdikcích Spojených států, ve kterých docházelo k větší podpoře kultury znásilnění ze strany médií zároveň docházelo k více znásilněním.⁶⁶

K podobným závěrům došla i studie z roku 2018, podle které bylo kvůli zkreslenému informování o sexuálním násilí a zastávání se pachatelů médií nahlášeno více případů sexuálních útoků.⁶⁷ A podle Montielové mají média přímý vliv na sexuální násilí páchané na ženách.⁶⁸ Tyto výzkumy a studie dokazují, jak velkou moc média mají.

Výhodou médií je velký dosah, kterým disponují – zejména mainstreamová média mohou oslovovat masy lidí a ovlivňovat je a jejich názory a postoje. Média mohou ovlivňovat třeba i to, jak lidé nahlíží na určité společenské problémy a jevy (tedy i sexuální násilí a obtěžování), a podporovat tím koncepty, které jsem v práci již dříve popsala – například obviňování oběti, sekundární a terciární viktimizaci, nebo kulturu znásilnění. Jedním ze způsobů, jak média ovlivňují (a mohou i měnit) náš pohled na svět, nebo na určitá témata, je mediální rámování.

1.5.1 Mediální rámování

Mediální rámování je proces, při kterém média používají opakovaně určitá slova, rámce a narativy, s jejichž pomocí přisuzují lidem a událostem, o kterých informují, určitý smysl. Právě pomocí mediálního rámování média podporují kulturu znásilnění, včetně například existence mýtů o obětech a pachatelích znásilnění, a tím také přispívají k sekundární viktimizaci obětí sexuálního násilí. Někteří autoři tento koncept nazývají „mediální reviktimizací“ – tedy sekundární viktimizací způsobenou médiem.⁶⁹

Způsobem, jakým o obětech média informují a jak vysvětlují trestný čin mohou podporovat například již zmíněné obviňování oběti – třeba vytvářením dojmu, že si oběť trestný čin způsobila sama tím, že nosila vyzývavé oblečení nebo byla „ve špatný čas na

⁶⁶ AROUSTAMIAN, Camille. Time's up: Recognising sexual violence as a public policy issue: A qualitative content analysis of sexual violence cases and the media. *Aggression and Violent Behavior* [online]. 2020, 50(2) [cit. 2022-06-01]. ISSN 1359-1789. Dostupné z: <https://doi.org/10.1016/j.avb.2019.101341>

⁶⁷ BAUM, Matthew, COHEN, Dara Key a Yuri M. ZHUKOV. Does Rape Culture Predict Rape? Evidence from U.S. Newspapers, 2000-2013. *Quarterly Journal of Political Science* [online]. 2018, 13(3), 263-289 [cit. 2022-07-28]. Dostupné z: <https://scholar.harvard.edu/mbaum/publications/does-rape-culture-predict-rape-evidence-us-newspapers-2000-2013>

⁶⁸ MONTIEL, Aimée Vega. News Media Coverage of Women. *Asia Pacific Media Educator* [online]. 25(2), 182-193 [cit. 2022-07-28]. Dostupné z: doi 10.1177/1326365X1560426.

⁶⁹ NWABUEZE, Chinenye. Media Re-victimization of Rape Victims in a Shame Culture? Exploring the Framing and Representation of Rape Cases in Nigerian Dailies. *Global Media Journal* [online]. 2015, (24) [cit. 2022-07-28]. ISSN 1550-7521. Dostupné z: <https://www.globalmediajournal.com/open-access/media-revictimization-of-rape-victims-in-a-shame-culture-exploring-the-framing-and-representation-of-rape-cases-in-nigerian-dailies.php?aid=55026>

špatném místě“.⁷⁰ Média vytvářejí při informování o obětech různé rámce, pomocí nichž o nich referují. Nwabueze zmiňuje třeba „rámec nevinnosti“, podle kterého oběť nenese vinu za spáchaný čin, „rámec viny“, který naopak naznačuje, že oběť nese částečnou nebo plnou zodpovědnost za trestný čin, nebo například „rámec zastrašení“, použitý třeba v případě, kdy příslušníci policie zastrašili oběť při výslechu a přiměli ji pochybovat o nahlášení činu.⁷¹ Novináři navíc často používají eufemismy k označení různých forem sexuálního násilí, důsledkem čehož mohou lidé tomuto násilí přikládat menší váhu, než jakou ve skutečnosti má.⁷² Média tak aktivně ovlivňují, jak společnost pohlíží na problematiku sexuálního násilí i jeho oběti.

Příkladem mediálního vlivu je případ sexuálního útoku, který měl spáchat bývalý americký basketbalista Kobe Bryant. Při informování o tomto případě byl v minimálně 10 procentech článků zveřejněných v amerických médiích titulek podporující mýty o obětech znásilnění (například, že si o „to“ oběť říkala, nebo, že si vymýšlí).⁷³ Když byly tyto zavádějící titulky ukázány účastníkům výzkumu, u mužských účastníků se tím zvýšila pravděpodobnost, že budou podporovat kulturu znásilnění a zmenšila pravděpodobnost, že uvěří, že byl Kobe Bryant vinen.⁷⁴ Vliv mediálního rámování na názory lidí potvrdila také studie z roku 2018, podle které může nevhodné informování o sexuálních útocích podněcovat některé mýty o sexuálním násilí.⁷⁵ Fakt, že mediální rámování může zásadním způsobem ovlivňovat názory a chování lidí a to, jak nakládají s informacemi naznačuje také teorie mediálního rámování (z anglického framing theory).⁷⁶ Kitzingerová upozorňuje též na to, že má mediální reprezentace sexuálního násilí zásadní vliv na to, jak si ženy

⁷⁰ Tamtéž.

⁷¹ NWABUEZE, Chinenye. Media Re-victimization of Rape Victims in a Shame Culture? Exploring the Framing and Representation of Rape Cases in Nigerian Dailies. *Global Media Journal* [online]. 2015, (24) [cit. 2022-07-28]. ISSN 1550-7521. Dostupné z: <https://www.globalmediajournal.com/open-access/media-revictimization-of-rape-victims-in-a-shame-culture-exploring-the-framing-and-representation-of-rape-cases-in-nigerian-dailies.php?aid=55026>

⁷² NEAL, Ashley. The role of euphemisms in language comprehension: The taboo topic of rape (2015). Ohio State University (Ed.), Undergraduate. Dostupné z: <https://core.ac.uk/download/pdf/159589555.pdf>

⁷³ FRANIUK, Renae, Jennifer SEEFELT, Sandy CEPRESS et al. Prevalence and effects of rape myths in print journalism. *Violence Against Women* [online]. 2008, 14(3), 287-309 [cit. 2022-07-28]. Dostupné z: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1077801207313971>

⁷⁴ SCHWARK, Sandra. Visual representations of sexual violence in online news outlets. *Frontiers in Psychology* [online]. 2017, 8, 774 [cit. 2022-07-24]. Dostupné z: doi [10.3389/fpsyg.2017.00774](https://doi.org/10.3389/fpsyg.2017.00774)

⁷⁵ SACKS, Meghan et al. Rape Myths in the Media: A Content Analysis of Local Newspaper Reporting in the United States. *Deviant Behavior* [online]. Taylor and Francis, 2018, 39(9), 1237-1246 [cit. 2022-07-24]. ISSN 01639625. Dostupné z: https://www.scopus.com/record/display.uri?eid=2-s2.0-85036583267&origin=inward&txGid=f38e6c9f6143b783b3082d7ce6d37567&featureToggles=FEATURE_NEW_DOC_DETAILS_EXPORT:1

⁷⁶ DAVIE, Gavin. Framing Theory. *Mass Communication Theory* [online]. MassCommTheory [cit. 2022-06-29]. Dostupné z: <https://masscommtheory.com/theory-overviews/framing-theory/>

pamatují a jak mluví o svých zkušenostech se sexuálním násilím. Způsob, jakým ženy nahlíží na sexuální násilí poté ovlivňuje také to, zda nebo do jaké míry akceptují toto násilí jakou součást svého života.⁷⁷ Mediální pokrývání sexuálního násilí navíc podle Kitzingerové prohlubuje stereotypy o tomto násilí i o ženách.⁷⁸ V dlouhodobém měřítku má pak negativní nebo nevhodná mediální reprezentace obětí a pachatelů sexuálního násilí dopad nejen na jedince, ale i na celou společnost – například tím, že zpomaluje proces přijímání konkrétních kroků, jako je změna legislativy, k zastavení sexuálního násilí.⁷⁹ Jak popisuje Lechelerová, novináři jsou v mediálním rámování důležitými aktéry, kteří určují, jak bude zpravodajství vypadat a mají důležitou roli při výběru a úpravě rámců.⁸⁰ Ovlivňují tím i konečnou prezentaci daného tématu – například i sexuálního násilí a obtěžování. I proto by žurnalisté při informování o obětech sexuálního násilí a obtěžování měli být velice obezřetní a řídit se novinářskou etikou, tak, aby nedocházelo k dalšímu ubližování obětem.⁸¹

1.5.2 Referování o obětech trestných činů z pohledu novinářské etiky

Jelikož se má práce věnuje obětem, je důležité také vysvětlit, že samotné informování o obětech trestných činů – ať už sexuálního násilí, nebo jakýchkoli jiných trestných činů – má svá pravidla a určitý rámec vycházející z novinářské etiky. Způsob, jakým by novináři měli, a naopak neměli informovat o obětech je zakotven i v Etickém kodexu novináře Syndikátu novinářů České republiky. Novináři by se tak těmito pravidly měli řídit – pokud tak nečiní, vědomě nebo i nevědomě mohou přispívat mimo jiné k dalšímu poškozování oběti, tedy sekundární viktimizaci, které jsem se věnovala již v předchozích kapitolách.⁸² I proto je citlivé nakládání s informacemi právě v případě trestných činů a jejich obětí velice

⁷⁷ AROUSTAMIAN, Camille. Time's up: Recognising sexual violence as a public policy issue: A qualitative content analysis of sexual violence cases and the media. *Aggression and Violent Behavior* [online]. 2020, 50(2) [cit. 2022-06-01]. ISSN 1359-1789. Dostupné z: <https://doi.org/10.1016/j.avb.2019.101341>

⁷⁸ KITZINGER, Jenny. Representing and consuming women. *Women and media: International perspectives*, Blackwell (2001).

K. Ross (Ed.), *Women and media: International perspectives*, Blackwell (2001)

⁷⁹ AROUSTAMIAN, Camille. Time's up: Recognising sexual violence as a public policy issue: A qualitative content analysis of sexual violence cases and the media. *Aggression and Violent Behavior* [online]. 2020, 50(2) [cit. 2022-06-01]. ISSN 1359-1789. Dostupné z: <https://doi.org/10.1016/j.avb.2019.101341>

⁸⁰ LECHELER, Sophie a Claes H. DE VREESE. *News Framing Effects* [online]. Taylor & Francis, 2019 [cit. 2022-06-20]. ISBN 9781138632684. Dostupné z: <https://library.oapen.org/handle/20.500.12657/46163>

⁸¹ AROUSTAMIAN, Camille. Time's up: Recognising sexual violence as a public policy issue: A qualitative content analysis of sexual violence cases and the media. *Aggression and Violent Behavior* [online]. 2020, 50(2) [cit. 2022-06-01]. ISSN 1359-1789. Dostupné z: <https://doi.org/10.1016/j.avb.2019.101341>

⁸² Viz kapitoly „Sekundární viktimizace“ a „Mediální rámování“.

důležité. Úkolem pro novináře v tomto případě je vyvážit dvě zásady – právo obětí a jejich okolí na soukromí⁸³ a právo občanů na včasné, pravdivé a nezkrácené informace.⁸⁴

Etický kodex novináře doslova určuje, že žurnalista „nesmí svou činností dostat dotčené osoby do nesnází nebo osobní tísně“, pokud tedy nejedná ve veřejném zájmu. Podle Kodexu dále musí novinář respektovat zásadu presumpce nevinny, tedy pravidlo, kdy je obviněný brán jako nevinný až do pravomocného rozhodnutí o jeho vině. Žurnalisté nesmí identifikovat příbuzné obětí nebo pachatelů bez jejich jasného svolení a „musí respektovat soukromí osob, zejména dětí a osob, které nejsou schopny pochopit následky svých výpovědí“.⁸⁵

Podrobněji je referování o obětech trestných činů rozpracované v publikaci Ministerstva vnitra České republiky. Podle ní by novináři měli při informování o obětech myslet na to, že svým konáním zasahují do života druhých lidí, a to mnohdy velmi významně – oběti trestných činů i jejich blízcí totiž často vnímají informace týkající se činu, který prožili citlivě. Žurnalisté by měli o takových činech informovat vyváženě, ale zároveň empaticky – neměli by zapomínat na to, že s obětí trestného činu musejí mluvit jinak než například s politikem nebo pracovnící úřadu práce. Nejen, že by neměli bez výslovného svolení obětí a jejich okolí odhalovat jejich totožnost, jak uvádí i Etický kodex novináře, zároveň by ale novináři neměli ani příliš usilovat nebo nutit oběť k tomu, aby o činu poskytla informace. Prožitý trestný čin je pro oběť citlivou a osobní záležitostí, se kterou se nemusí chtít svěřovat.⁸⁶ Je proto dobré ujistit se, zda chce oběť vůbec s médii mluvit, a pokud ano, informovat ji o tom, že na pro ni nepříjemné dotazy nemusí odpovídat. Novináři by při rozhovoru měli myslet i na to, že oběti mohou po prožitém činu reagovat pomalu a chovat se zdánlivě nelogicky.⁸⁷ Při informování o oběti, ale i při kontaktu s ní by proto měli jednat korektně, s respektem a brát v potaz lidskou důstojnost oběti. Novináři by například neměli používat familiární výrazy při hovoření o oběti (třeba *Lucka* místo *slečna Lucie*

⁸³ VYMĚTAL, Štěpán a Petra VITOUŠOVÁ. *Novináři a oběti trestných činů*. Praha: Ministerstvo vnitra ČR, 2008, s. 9. ISBN 80-7312-052-6.

⁸⁴ Etický kodex. *Syndikát novinářů České republiky* [online]. Praha: Syndikát novinářů České republiky, 1999 [cit. 2022-06-29]. Dostupné z: <https://www.syndikat-novinaru.cz/o-nas/etika/eticky-kodex/>

⁸⁵ Etický kodex. *Syndikát novinářů České republiky* [online]. Praha: Syndikát novinářů České republiky, 1999 [cit. 2022-06-29]. Dostupné z: <https://www.syndikat-novinaru.cz/o-nas/etika/eticky-kodex/>

⁸⁶ VYMĚTAL, Štěpán a Petra VITOUŠOVÁ. *Novináři a oběti trestných činů*. Praha: Ministerstvo vnitra ČR, 2008, s. 11. ISBN 80-7312-052-6.

⁸⁷ Tamtéž, s. 16.

Nováková), jak upozorňuje publikace. To, že se daný člověk stal obětí trestného činu neznamená, že je o něco méně člověkem, nebo že ztratil status, který měl před činem.⁸⁸

Novináři by při referování o trestném činu také neměli zacházet do přílišných detailů nebo přikreslovat a upravovat si příběh s cílem udělat ho zajímavějším a přilákat více čtenářů, diváků nebo posluchačů. I toto chování je v rozporu s novinářskou etikou a může mít vážné následky na psychice oběti i jejího okolí.⁸⁹

Žurnalisté by se samozřejmě i v případě trestných činů měli vyhnout publikování neověřených a neúplných informací, jak vychází z Etického kodexu, stejně jako by neměli začínat svá vlastní pátrání, případně obtěžovat pozůstalé nebo oběti s dotazy, pokud si to nepřejí. I to je totiž může traumatizovat mnohdy víc než samotný čin.⁹⁰

Publikace Ministerstva vnitra se věnuje také novinářské etice během a po soudním řízení. Novinář by i v souladu s Kodexem měl dbát na vyváženost informací a neinformovat jen o výpovědi jedné strany konfliktu (například jen pachatele). Je vhodné dát prostor například i státnímu zástupci, znalcům nebo svědkům a okolí oběti. Žurnalisté by také měli zvážit, které informace z řízení zveřejní – oběť totiž mohou druhotně poškodit i některá tvrzení, která o ní pachatel řekne u soudu, a pokud tato tvrzení dále šíří média, podporují tím (i když třeba neúmyslně) jejich důvěryhodnost.⁹¹ Pokud si novinář při informování o obětech trestných činů není jistý, může si odpovědět na otázku, zda by se jemu samotnému líbilo, kdyby o něm bylo informováno nebo s ním bylo jednáno způsobem, jakým on jedná nebo informuje o oběti.⁹²

1.5.3 Zvlášť zranitelné oběti

České právo nahlíží na všechny oběti trestných činů jako na zranitelné osoby, se kterými by se mělo jednat citlivě. Zákon ale také vymezuje kategorii zvlášť zranitelných obětí, do kterých se řadí mimo jiné oběti znásilnění a jiných trestných činů v sexuální oblasti, opakovaně poškozené oběti násilných trestných činů a pozůstalí po obětech. Dále jsou za zvlášť zranitelné oběti považovány děti do 18 let. Jejich identitu by novináři neměli v žádném případě odkrývat, a to ani pokud s jejich fotografováním nebo natáčením souhlasí rodiče, protože tak mohou dětem způsobit psychický tlak. Právo dítěte by v těchto

⁸⁸ Tamtéž, s. 18.

⁸⁹ VYMĚTAL, Štěpán a Petra VITOUŠOVÁ. *Novináři a oběti trestných činů*. Praha: Ministerstvo vnitra ČR, 2008, s. 16. ISBN 80-7312-052-6.

⁹⁰ Tamtéž, s. 21.

⁹¹ Tamtéž, s. 25.

⁹² Tamtéž, s. 40.

případech podle Syndikátu novinářů ČR mělo být na prvním místě.⁹³ Výjimkou je situace, kdy médium informuje o takzvaném „dětském hrdinovi“, tedy situaci, kdy dítě zvládá prožitý trestný čin dobře. Médium ale pro zveřejnění takových příběhů musí mít souhlas dítěte i jeho rodičů.⁹⁴

Dalšími zvláště zranitelnými oběťmi jsou osoby vysokého věku, hendikepovaní lidé nebo oběti domácího násilí. Zvláště zranitelné osoby mají kromě běžných práv obětí trestných činů další práva, jako je například právo na zabránění kontaktu s pachatelem nebo právo na ochranu při výslechu a podání informací.⁹⁵

Jak upozorňuje Vichterek, zvláště zranitelné oběti jsou náchylnější k sekundární viktimizaci, zvýšenému stresu nebo citovému zranění. Je u nich také vyšší pravděpodobnost, že se je bude pachatel snažit zastrašit, nebo budou negativně ovlivněny průběhem trestního řízení, a to hlavně kvůli jejich věku nebo druhu trestného činu.⁹⁶ K těmto obětem by tak novináři měli přistupovat obzvláště ohleduplně, citlivě a s respektem. Nejen, že by žurnalisté neměli zveřejňovat identitu oběti, pokud si to oběť nepřeje, což vymezuje i zákon⁹⁷, ale měli by se také vyhnout publikování morbidních detailů nebo citlivých informací, jako je zdravotní stav oběti, údaje z výslechu nebo například z pitevního protokolu oběti, ačkoli těmito informacemi disponují. Zvláště zranitelné oběti navíc mohou být důvěřivější a lépe ovlivnitelné cizími lidmi a mohou se také hůře orientovat v dění kolem sebe. Novináři by tohoto neměli při komunikaci s oběťmi a informování o nich zneužívat⁹⁸ a omezit sekundární viktimizaci na minimum.⁹⁹

⁹³ Tamtéž, s. 39.

⁹⁴ Tamtéž.

⁹⁵ ČESKO. Zákon č. 45/2013 Sb. ze dne 30. ledna 2013 o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů). In: *Sbírka zákonů* 25. 2. 2013, částka 20. ISSN 1211-1244.

⁹⁶ VICHTEREK, Roman. *Oběti trestných činů a jejich práva*. EPRAVO.CZ [online]. 2013 [cit. 2022-07-27]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/obeti-trestnych-cinu-a-jejich-prava-92945.html>

⁹⁷ ČESKO. Zákon č. 141/1961 Sb. ze dne 29. listopadu 1961 o trestním řízení soudním (trestní řád). In: *Sbírka zákonů* 9. 12. 1961, částka 66. ISSN 1211-1244.

⁹⁸ VYMĚTAL, Štěpán a Petra VITOUŠOVÁ. *Novináři a oběti trestných činů*. Praha: Ministerstvo vnitra ČR, 2008, s. 39. ISBN 80-7312-052-6.

⁹⁹ VICHTEREK, Roman. *Oběti trestných činů a jejich práva*. EPRAVO.CZ [online]. 2013 [cit. 2022-07-27]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/obeti-trestnych-cinu-a-jejich-prava-92945.html>

2 Praktická část

2.1 Téma a předmět výzkumu, výzkumný záměr

Jak upozorňuje Sedláková, pojmy téma výzkumu, předmět výzkumu a výzkumná otázka často nejsou užívány konzistentně a v některých případech jsou považovány za synonyma. Sedláková ale doporučuje tyto pojmy rozlišovat. Zatímco téma by podle ní mělo být spíše obecné, předmět výzkumu – také nazývaný jako výzkumný problém – by měl představovat určitou dílčí část daného tématu a měl by být specifičtěji vymezený. Nejkonkrétnější a nejspecifičtější jsou potom výzkumné otázky.¹⁰⁰

Tématem mého výzkumu je mediální obraz obětí sexuálních deliktů. Předmětem výzkumu je analýza informování o obětech sexuálního násilí a obtěžování vybranými českými médii v souvislosti se sekundární viktimizací a konceptem obviňování obětí.

Výzkumným záměrem je zjistit, jestli vybraná česká online média způsobem, jakým o obětech informují staví tyto oběti do role viníka, nebo spoluviníka spáchaného činu a přispívají tak ke konceptu obviňování oběti, a zda přispívají k druhotné újmě obětí, například svým necitlivým referováním o oběti.

2.2 Výzkumné otázky

Po stanovení tématu a výzkumného záměru jsem si stanovila výzkumné otázky, na které je cílem odpovědět po analýze a vyhodnocení nasbíraných dat. Výzkumné otázky lze v průběhu výzkumu měnit, upravovat nebo i přidávat další.¹⁰¹ Na začátku výzkumu jsem si stanovila tyto výzkumné otázky:

1. Do jaké míry se vybraná online média řídí zásadami novinářské etiky v souvislosti s informováním o obětech trestných činů, a do jaké míry je jejich informování v rozporu s novinářskou etikou?
2. Jakými prvky přispívají vybraná online média svým informováním k sekundární viktimizaci obětí sexuálního násilí a obtěžování?
3. Informují vybraná online média o obětech sexuálního násilí a obtěžování takovým způsobem, ze kterého oběti vycházejí jako viníci činů, které jim byly způsobeny, a podporují tak koncept obviňování oběti (victim blaming)?

¹⁰⁰ SEDLÁKOVÁ, Renata. *Výzkum médií: nejužívanější metody a techniky*. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-9641-3.

¹⁰¹ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005, s. 40. ISBN 80-7367-040-2.

2.3 Metodologie

Jako metodologii jsem ve své práci zvolila kvalitativní obsahovou analýzu konkrétních článků referujících o obětech sexuálního násilí a obtěžování ve vybraných českých online médiích. V kvalitativním výzkumu se na rozdíl od kvantitativního výzkumník soustředí na menší počet pozorovaných jednotek, o kterých se snaží získat větší množství informací, a tyto jednotky spíše popisuje, než měří, jak je tomu u výzkumu kvantitativního. Cílem kvalitativního výzkumu je hledání vztahů mezi proměnnými nebo nové proměnné, které objasňují určité vztahy. Výsledky kvalitativního výzkumu jsou validní – umožňují tedy vystihnout realitu bez zjednodušení – nejsou ale natolik spolehlivé jako v případě kvantitativního výzkumu.¹⁰² Je tedy pravděpodobné, že při opakování kvalitativního výzkumu za stejných podmínek by výsledek nebyl stejný.¹⁰³ Výsledek kvalitativního výzkumu nejde dopředu odhadnout, protože závisí na datech, která získáme v jeho průběhu.¹⁰⁴ Výsledky je také většinou obtížné generalizovat, zobecňování v případě kvalitativního výzkumu ani není vyžadováno.¹⁰⁵

Obsahovou analýzou se označuje výzkumný postup, metoda nebo technika vhodná k identifikování vzorců a trendů, často se proto používá při zkoumání určitého časového vývoje.¹⁰⁶ Předmětem obsahové analýzy bývá text nebo obraz. Výhodou obsahové analýzy je, že se dá přizpůsobit výzkumným záměrům – dá se proto využít u kvantitativního výzkumu, protože lze pomocí ní docílit velkého zobecnění nebo komparace, i u kvalitativního výzkumu. Obsahová analýza je aplikovatelná na různorodé typy (nejen) textových dat. Jak ale upozorňuje Dvořáková, obsahová analýza má i své nevýhody – jednou z nich je například poměrně vágní vymezení metody, subjektivita způsobená kvalitativním rozměrem výzkumu, nebo kvantitativní závěry, kterým nepředcházela kvalitativní vhléd. I přes to je obsahová analýza často využívaným typem analýzy.¹⁰⁷

Obsahová analýza se obvykle provádí v pěti etapách. První z nich je design výzkumu, kdy se určí výběrový soubor dat, tedy nejčastěji média nebo soubory (například texty z těchto

¹⁰² SEDLÁKOVÁ, Renata. *VÝZKUM MÉDIÍ Nejužívanější metody a techniky* [online]. Praha: Grada Publishing, 2014, s. 54 [cit. 2022-06-20]. ISBN 978-80-247-9641-3. Dostupné z: https://d11.cuni.cz/pluginfile.php/1367391/mod_resource/content/1/Sedlaková_Vyzkum_medii_free.pdf

¹⁰³ Tamtéž, s. 55

¹⁰⁴ Tamtéž, s. 395.

¹⁰⁵ Tamtéž, s. 53

¹⁰⁶ DIVIŠOVÁ, Vendula. *OBSAHOVÁ ANALÝZA* [online]. Brno: Masarykova Univerzita, 2017, s. 5 [cit. 2022-07-22]. Dostupné z: https://is.muni.cz/el/fss/jaro2017/BSS405/um/67987374/Seminar_-_obsahova_analyza_-_26.4.2017.pdf

¹⁰⁷ DVOŘÁKOVÁ, Ilona. *Obsahová analýza/formální obsahová analýza/kvantitativní obsahová analýza*. *Antropowebzin* [online]. 2010, **2010**(2), s. 95-96 [cit. 2022-06-27]. Dostupné z: <http://www.antropoweb.cz/webzin/index.php/webzin/article/view/97/97>

médií), které budeme analyzovat. Dále si musíme určit znaky, které budeme v analyzovaných souborech hledat a posuzovat, a navrhnout kódování. Následuje fáze organizace výzkumu, ve které si vytvoříme osnovu pracovního postupu, a fáze ověřování, během které přezkoumáme svůj postup při kódování. Závěrečnými fázemi je samotné získávání dat a jejich ověřování.¹⁰⁸

2.4 Výběr médií

K provedení kvalitativní obsahové analýzy jsem vybírala pouze články, které vyšly na konkrétních, předem vybraných českých online médiích. Důvodem výběru právě těchto serverů byl převážně fakt, že se jedná o tuzemská média s výsadním postavením, v některých případech jde i o jedny z nejčtenějších českých serverů. Díky velkému množství čtenářů mají ve veřejném prostoru velkou moc a mohou zásadně ovlivňovat, o jaká témata se bude česká společnost zajímat, ale také jak o těchto tématech bude přemýšlet. Do výběru byly záměrně zařazeny servery spadající pod veřejnoprávní média (iROZHLAS.cz a ČT24.cz), aby bylo možné zjistit, zda se řídí nejvyššími etickými kritérii, jejichž dodržování jim nařizuje zákon, a zda eliminují sekundární viktimizaci. Do výběru byl dále zařazen server provozovaný soukromým médiem, které je obecně považované za seriózní (iDNES.cz) a také jeden server z řad bulváru – konkrétně jde o web bulvárního plátku Blesk.

iDNES.cz

iDNES.cz je český zpravodajský online portál spadající do největší tuzemské mediální společnosti MAFRA, do které patří třeba také server Lidovky.cz, tištěný deník Metro nebo Mladá Fronta DNES. iDNES byl založen v roce 1998 a měsíčně má cca 6 milionů čtenářů.¹⁰⁹ Zaměřuje se na celostátní, regionální i sportovní zpravodajství a provozuje také online televizi iDNES.tv.

Blesk

Blesk je český bulvární tištěný deník, který vychází od roku 1992, zároveň má svou online verzi v podobě webu Blesk.cz. Od roku 2002 jde o nejprodávanější a nejčtenější celostátní

¹⁰⁸ DVOŘÁKOVÁ, Ilona. Obsahová analýza/formální obsahová analýza/kvantitativní obsahová analýza. *Antropowebzin* [online]. 2010, 2010(2), s. 98 [cit. 2022-06-27]. Dostupné z: <http://www.antropoweb.cz/webzin/index.php/webzin/article/view/97/97>

¹⁰⁹ *NetMonitor* [online]. Praha: SPIR z. s. p. o., 2016 [cit. 2022-07-27]. Dostupné z: <https://www.netmonitor.cz/online-data-ola>

deník v České republice, jedno vydání má více než 700 tisíc čtenářů.¹¹⁰ Deník Blesk vydává Czech News Center (CNC), jeden z největších mediálních domů v České republice. Kromě Blesku CNC vydává například také deník Aha!, Reflex nebo server iSport.cz. Ve svém výzkumu jsem analyzovala pouze články, které vyšly na webu deníku Blesk.cz, nikoli v jeho tištěné podobě. Důvodem byla snaha o zachování povahy online médií, na která se ve výzkumu zaměřuji.

iRozhlas.cz

Jde o online zpravodajský web Českého rozhlasu, který byl spuštěný v roce 2017. V březnu 2020 během pandemie Covidu-19 navštívili server přes 3 miliony uživatelů, což bylo zatím nejvíc od jeho spuštění. Podle výzkumu návštěvnosti českého internetu NetMonitor tak byl osmým nejnavštěvovanějším zpravodajským serverem v České republice.¹¹¹

ČT24.cz

Čt24.cz je internetovým portálem stejnojmenného 24hodinového zpravodajského kanálu České televize. Věnuje se domácímu a zahraničnímu zpravodajství, sportovním informacím a také nabízí možnost online sledování vysílání televizního kanálu ČT24.

2.5 Zkoumané období a vybrané články

K účelům výzkumu jsem použila články na vybraných zpravodajských serverech informujících o problematice sexuálního násilí, sexuálního obtěžování, jejich pachatelích a obětech, vydaných v rozmezí od 1. ledna 2022 do 1. dubna 2022, tedy v rámci tří měsíců. Jedním z důvodů výběru tohoto období byla snaha o aktuálnost článků i celého výzkumu, který tak co nejdříve vykreslí tendence vybraných médií při informování o sexuálním násilí a obtěžování. Tři měsíce jako časový horizont, ve kterém články vycházely byly vybrány hlavně proto, aby se tím redukoval počet analyzovaných článků a bylo možné tyto články zkoumat pomocí kvalitativního výzkumu.

K výběru článků vhodných k analýze jsem využila stránku Newton Media, která monitoruje média a jejich obsah. Články jsem hledala konkrétně v záložce Archiv, kde je k dispozici databáze zpráv vydaných v tisku, na internetu nebo v televizi či rozhlasu od

¹¹⁰ *Kancelář ověřování nákladů tisku (ABC ČR)* [online]. VIZUS, 2022 [cit. 2022-06-13]. Dostupné z: <https://www.abccr.cz/overovana-data/periodicky-tisk/>

¹¹¹ *NetMonitor* [online]. Praha: SPIR z. s. p. o., 2016 [cit. 2022-07-27]. Dostupné z: <https://www.netmonitor.cz/online-data-ola>

roku 1996. Po zvolení zmíněného časového úseku jsem do klíčových slov a frází ve vyhledávání v archivu zadala slova znásilněná, znásilněný a obtěžovaná a sousloví „oběť sexuálního násilí“. Při vyhledávání jsem použila funkci OR (nebo), tak, aby výsledkem vyhledávání byly články, které obsahují alespoň jedno, nebo i více či všechna zadaná klíčová slova. V rozšířeném vyhledávání jsem dále vybrala zmíněné servery, konkrétně idnes.cz, zpravy.idnes.cz, blesk.cz, irozhlas.cz a ct24.cz. Výsledkem hledání po zadání těchto kritérií bylo 179 článků. Po prozkoumání všech článků bylo dalších 113 z konečného výběru vyřazeno, protože se i přes shodná klíčová slova nehodily k potřebám výzkumu. Důvodem byla duplicita článků, nebo fakt, že články informovaly o vyhledávaných tématech pouze okrajově, případně jedno ze slov – nejčastěji slovo znásilněná – používali autoři článků v jiném smyslu a s jiným významem, než jaký je mu prisuzován v souvislosti se sexuálním násilím či obtěžováním. Příkladem je článek na webu Blesk.cz, věnující se slovenské prezidentce Zuzaně Čaputové a kritice její politiky ze strany opozice, která její kroky nazvala „znásilněním Slovenska“.¹¹²

I některé vyřazené články sice mohou spoluvytvářet mediální obraz sexuálního násilí a obtěžování a jeho obětí i způsob, jak společnost následně na tato témata nahlíží, vzhledem k tomu, že ale tyto články nebyly primárně zaměřené na tato témata by dle mého názoru nebylo vhodné je do zkoumaného vzorku zařazovat.

K analýze tak bylo nakonec vybráno 66 zpravodajských textů, z toho nejvíce článků, celkem 30, vyšlo na serveru bulvárního deníku Blesk, 19 na serveru iDNES.cz, 11 na webu iROZHLAS.cz a 6 na zpravodajském serveru ČT24.cz.

¹¹² BLESK.CZ. Čaputová je agentkou USA, hlásá opozice. „Absurdní, mám toho dost,“ zuří prezidentka. BLESK.CZ [online]. 5. 2. 2022 [cit. 2022-06-02]. Dostupné z: <https://www.blesk.cz/clanek/zpravy-svet/703301/caputova-je-agentkou-usa-hlasa-opozice-absurdni-mam-toho-dost-zuri-prezidentka.html>

2.6 Analýza článků

Kvalitativní obsahovou analýzu článků jsem prováděla pomocí metody kódování, což je jedna z metod kvalitativního výzkumu. Jak upozorňuje Aroustamianová, při kvalitativní obsahové analýze je vhodné se před tvorbou kódů zaměřit na definice, klíčová slova nebo kódy, které používali autoři ve výzkumech na podobná témata, pokud takové výzkumy existují. Klíčová slova se totiž často ve studiích na příbuzná témata opakují.¹¹³ K podobnému závěru jsem došla i já po prostudování některých výzkumů na téma mediální reprezentace sexuálního násilí, kdy jsem některé znaky a rysy nalezené v předchozích výzkumech ve svém výzkumném vzorku našla i já. Ke kódování jsem použila kódovací schéma z výzkumu Ježkové z roku 2018¹¹⁴, po přečtení všech článků ve svém výzkumném vzorku jsem ale k účelům svého výzkumu některé kategorie i kódy upravila, případně úplně vynechala. Jde o kombinaci induktivního kódování – tedy vytváření kategorií a kódů z redukce textu – a deduktivního kódování, kdy jsou kategorie a kódy přejímány z již existující literatury.¹¹⁵ Kódy v podobě slova nebo slovního spojení, která co nejlépe vyjadřovala obsah a téma dané části textu, jsem po přečtení všech textů přiřazovala ke každému odstavci, případně větě v každém článku. Tyto kódy jsem také rovnou zařazovala do již vytvořených kategorií.

Přehled o četnosti výskytu kódů v jednotlivých médiích je v příloze bakalářské práce č. 2. Konkrétně jsem používala tyto kategorie a kódy:

2.6.1 Sekundární viktimizace

První vytvořenou kategorií je sekundární viktimizace, na kterou se tato práce zaměřuje. Do této kategorie jsem zařadila kódy *narušení anonymity*, *přílišné detaily* a *nevhodné vyjadřování*. Kódem *narušení anonymity* se rozumí takové informování, které nějakým způsobem odhaluje identitu oběti – například zveřejněním její fotografie, jejího celého jména, nebo osobních údajů, podle kterých lze oběť rozpoznat.

Kód *přílišné detaily* poukazuje na případy, kdy novináři zveřejnili příliš detailů o průběhu trestného činu, případně o jeho následcích, včetně osobních nebo intimních údajů.

¹¹³ AROUSTAMIAN, Camille. Time's up: Recognising sexual violence as a public policy issue: A qualitative content analysis of sexual violence cases and the media. *Aggression and Violent Behavior* [online]. 2020, 50(2) [cit. 2022-06-01]. ISSN 1359-1789. Dostupné z: <https://doi.org/10.1016/j.avb.2019.101341>

¹¹⁴ JEŽKOVÁ, Jasmin. *Sekundární a terciární viktimizace obětí znásilnění způsobená clickbaitovou povahou on-line médií*. Praha, 2018. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Katedra žurnalistiky. Vedoucí práce Václav MORAVEC.

¹¹⁵ DIVIŠOVÁ, Vendula. *OBSAHOVÁ ANALÝZA* [online]. Brno: Masarykova Univerzita, 2017, s. 7 [cit. 2022-07-22]. Dostupné z: https://is.muni.cz/el/fss/jaro2017/BSS405/um/67987374/Seminar_-_obsahova_analyza_-_26.4.2017.pdf

Zveřejnění takových detailů může obětem ubližovat, a to i v případě, že jde o veřejně dostupné informace, nikoli utajené.

Posledním kódem v této kategorii je kód *nevhodné vyjadřování*. Tento kód zahrnuje urážlivé nebo pejorativní informace spojené s obětí, ale také citlivé či osobní informace o oběti, které ji ze své povahy mohou zdiskreditovat nebo ublížit, ačkoli nejsou přímo pejorativní. Kód *nevhodné vyjadřování* zahrnuje také využívání clickbaitu, tedy poutavého titulku, který ale často obsahuje zavádějící nebo nepravdivé informace, a jehož účelem je přimět čtenáře rozkliknout daný článek¹¹⁶. Do kódu patří i použití nevhodných slov při popisu oběti nebo činu, kterým si prošla za účelem zvýšení atraktivity nebo dramatičnosti článku.

Kategorie sekundární viktimizace a kódy k ní přiřazené jsou dále popsány u druhé výzkumné otázky.

2.6.2 Obviňování oběti

Do kategorie obviňování oběti (neboli victim blaming) jsem zařadila kódy *zpochybňování/degradace oběti, trpný rod a co dělá oběť*. Kód *zpochybňování/degradace oběti* se týká informací, které buď zpochybňují výpověď a věrohodnost oběti, nebo oběť nějakým způsobem srážejí, ponižují a vyzdvihují takové její vlastnosti, které ji potenciálně mohou činit nevěrohodnou.

Kód *trpný rod* zahrnuje věty psané v trpném rodě, které nepřímo přesouvají zodpovědnost z pachatele na oběť. Novináři v tomto případě nepišou „pachatel oběť znásilnil“, ale „oběť byla znásilněna“.

Kód *co dělá oběť* poukazuje na všechno, co zdánlivě oběť udělala před, při nebo po spáchaném činu špatně a čin tak zapříčinila nebo jeho spáchání napomohla.

Kategorie obviňování oběti a kódy k ní přiřazené jsou dále popsány u třetí výzkumné otázky.

2.6.3 Kultura znásilnění

Do kategorie kultura znásilnění (neboli rape culture) jsem zařadila všechna sdělení, která vykazovala znaky podpory této kultury, nebo na ni upozorňovala. Jedním z rysů kultury znásilnění je objektifikace, tedy pohlížení na lidi jako na objekty, věci nebo například zvířata. Kódem *objektifikace* jsem tedy označila věty, ve kterých autoři článků, případně

¹¹⁶ Clickbait. *Oxford Learner's Dictionaries* [online]. Oxford University Press [cit. 2022-07-10]. Dostupné z: <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/clickbait>

pachatelé označovali oběť, nejčastěji ženu, jako objekt, nebo ji nevhodně popisovali jen na základě jejích fyzických atributů – typická jsou třeba slova jako „kočička“, „dobřej matroš“ nebo „prdelka“. Například v článku na serveru Blesk.cz o muži, který opakovaně sexuálně napadal kolemjdoucí ženy autor použil větu „Před ‚lovem‘ se vždy zřetoval, ozbrojil paralyzérem či kuličkovou pistolí.“¹¹⁷ Slovem „lov“, které se běžně používá v souvislosti se zvířaty, autor v článku označuje napadání žen pachatelem a jejich následné sexuální obtěžování.

Častěji, než přímo v textu se ale objektivizace objevovala ve fotografiích u článků. Třeba na ilustrační fotografii v článku o znásilněné 14leté dívce na webu Blesku byla spoře oděná dívka ve školní uniformě s minisukní.¹¹⁸

Dědek a jinoch znásilňovali dívku (14): Policisté ji našli díky triku s mobilem

(Autor: Blesk/Josef Slabý/Profimedia)
Autor: rix - 18. ledna 2022 • 19:29

Sdílejte:

Obrázek 1: Fotografie v článku na webu deníku Blesk o znásilněné 14leté dívce.

Takto zvolená fotografie v textu o sexuálním násilí prezentuje šolačku jako určitý objekt sexuální touhy, který pachatel zneužil, a zároveň podporuje mýtus o sexuálním násilí, že žena musí být vyzývavě oblečená, aby se stala obětí násilného chování.

¹¹⁷ BLESK.CZ. Já jsem oběť, mou matku znásilnili! Obhajoval se sexuální predátor u soudu: Dostal 6 let. *BLESK.CZ* [online]. 1. 3. 2022 [cit. 2022-07-10]. Dostupné z: <https://www.blesk.cz/clanek/regiony-brno-brno-krimi/705512/ja-jsem-obet-mou-matku-znasilnili-obhajoval-se-sexualni-predator-u-soudu-dostal-6-let.html>

¹¹⁸ BLESK.CZ. Dědek a jinoch znásilňovali dívku (14): Policisté ji našli díky triku s mobilem. *BLESK.CZ* [online]. 18. 1. 2022 [cit. 2022-07-10]. Dostupné z: <https://www.blesk.cz/clanek/zpravy-krimi/701656/dedek-a-jinoch-znasilnovali-divku-14-policiste-ji-nasli-diky-triku-s-mobilem.html>

Dalším kódem v kategorii kultura znásilnění je kód *bagatelizace sexuálního násilí*, který jsem přiřazovala ke sdělením, jež určitým způsobem zlehčovala závažnost sexuálního násilí a obtěžování, míru jejich dopadu nebo újmu oběti. Příkladem bagatelizace míry dopadu sexuálního násilí a obtěžování na oběti ze strany novinářů je referování o obvinění Dominika Feriho ze znásilnění. O případu informovala všechna vybraná média, jejichž obsah jsem analyzovala, tedy Blesk.cz, iDNES.cz, ČT24.cz i iROZHLAS.cz. Všechna média citovala server Aktuálně, který s odkazem na činy údajně spáchané Dominikem Ferim napsal: „Ne všem ublížil stejnou intenzitou, u některých zůstalo u pokusu.“¹¹⁹ Ačkoli smysl tohoto sdělení je srozumitelný, tedy že všechny oběti exposlanec neznásilnil, ale u některých se o to „pouze“ pokusil, způsob, jakým o tom zdroj Aktuálně informoval, a který všechna média, včetně těch veřejnoprávních, přebrala, dle mého názoru není úplně vhodný. Autor v tomto případě neinformuje pouze o závažnosti činů, které měl Feri spáchat, ale také hodnotí, jak moc tyto činy ublížily obětem.

Do kódu *bagatelizace sexuálního násilí* je zahrnuto i normalizování sexuálního násilí a obtěžování – tedy prezentování těchto činů jako něčeho běžného či normálního, s čím by oběti (zejména ženy, ale třeba také děti) měly počítat, smířit se s tím a nesnažit se proti tomu bojovat. Příkladem je třeba článek na webu iDNES o muži, který sexuálně obtěžoval několik dětí, z čehož jedno znásilnil. Autor i citovaní policisté v článku opakovaně apelují na to, aby rodiče dopředu připravovali děti na možnost, že se je někdo pokusí sexuálně napadnout, a naučili je, jak se v takové situaci chovat.¹²⁰ Článek ani citovaní respondenti ale nenabízejí řešení i z druhé strany problému – tedy například prevenci rizikového chování u možných pachatelů.

Média mnohdy také svým informováním podporují existenci mýtů o sexuálním násilí a obtěžování, kterým značná část veřejnosti věří. Další kód se proto nazývá *podpora mýtů o sexuálním násilí*. Novináři je podporují například tak, že ve svých článcích sami uplatňují konkrétní mýty o obětech sexuálního násilí, nebo volí respondenty či zdroje, které na existenci těchto mýtů upozorňují, aniž by se je snažili vyvrátit. Příkladem je článek na iDNES, který v souvislosti s happeningem na podporu změny definice znásilnění informuje o průzkumu, podle kterého si skoro tři pětiny dospělých Čechů myslí, že si žena

¹¹⁹ HORÁK, Jan. Policie obvinila Dominika Feriho ze znásilnění, oběti je podle kriminalistů víc. *AKTUÁLNĚ.CZ* [online]. 8. 3. 2022 [cit. 2022-07-10]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/policie-obvinila-dominika-feriho-ze-znasilneni-obeti-je-podl/r~22b89b2e9ec911ecb5bd0cc47ab5f122/>

¹²⁰ GORDÍKOVÁ, Monika. O sexuálním násilníkovi z Litoměřic děti nejprve mlčely, pak výrazně pomohly. *IDNES.CZ* [online]. 31. 3. 2022 [cit. 2022-07-10]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/usti/zpravy/litomerice-deti-obtezovani-znasilneni-rodice-komunikace.A220331_143132_usti-zpravy_grr

v některých případech za znásilnění může sama. Článek dále rozebírá, z jakých důvodů si žena podle respondentů v průzkumu za znásilnění může sama.¹²¹ Upozornit na takový výzkum v článku o sexuálním násilí může být poměrně logický krok, obzvláště pokud chce autor uvést čtenáře do kontextu problematiky. V takovém případě by ale měl také vysvětlit, proč tyto mýty nejsou založené na pravdě a netýkají se zdaleka všech obětí sexuálního násilí – například prostřednictvím relevantní osoby, která se problematikou zabývá (třeba advokát pracující s oběťmi sexuálního násilí). K vyvracení zmíněných mýtů ale v tomto článku nedošlo.

Posledním kódem zařazeným do kategorie kultura znásilnění je kód *vyvracení mýtů o sexuálním násilí*. Ten, dle názvu, seskupuje sdělení, ve kterých se autoři naopak snažili mýty o sexuálním násilí a obtěžování vyvracet. Poměrně překvapivé je, že byl tento kód k textům přiřazován poměrně často – zhruba srovnatelně jako kód *podpora mýtů o sexuálním násilí*. Vyvracení mýtů se objevilo napříč všemi analyzovanými médii. Autoři textů nejčastěji uváděli příklady mýtů jako je víra, že přítomnost alkoholu v krvi u oběti nějakým způsobem ovlivní pachatelovo chování, nebo přesvědčení, že pokud oběť nahlásila sexuální násilí až po letech, určitě si vymýšlí. Autoři poté většinou nabídli vyjádření relevantního respondenta, který daný mýtus vyvrátil a vysvětlil, proč není aplikovatelný na všechny oběti.

2.6.4 Pachatel

Do kategorie pachatel patří veškeré informace o pachateli, tedy popis jeho života, chování, vzhledu, věku nebo minulosti – což jsem seskupovala do kódu *popis pachatele* – a dále také názor pachatele na údajně (v případě nepravomocného rozsudku) spáchaný čin, případně jeho vyjádření nebo obhajoba u soudu. Tyto informace jsou seskupené v kódu *postoj pachatele*.

Dle mého názoru je na místě upozornit také na to, že se média někdy v rámci informování o sexuálním násilí nebo obtěžování zaměřují na úspěchy, kariéru, talenty nebo dobré stránky pachatele, ačkoli to nijak nesouvisí se samotným případem. Kód *pozitivní popis a úspěchy* jsem však nezařadila do kategorie nevhodné informování ani obviňování oběti, protože v některých případech je popis pachatelových kladných vlastností poměrně logický – například pokud je pachatel osobou veřejně nebo politicky činnou, mělo by to být

¹²¹ ČTK a IDNES.CZ. Souhlas je sexy. Happening podpořil snahu o změnu definice znásilnění. *IDNES.CZ* [online]. 15. 2. 2022 [cit. 2022-07-10]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/souhlas-je-sexy-happening-podporil-snahu-o-zmenu-definice-znasilneni.A220215_170437_domaci_jskr

v článku uvedeno. Pokud je pachatel známou osobností, je také logické, že v článku bude uvedeno, čím se proslavil, ve většině případů ale není nutné tyto věci rozvádět do detailu v perexu článku nebo dokonce jeho titulku, ale spíše na konci článku jako určitý kontext – obzvláště pokud pachatelova kariéra nebo úspěchy přímo nesouvisí s případem a nejsou pro porozumění případu důležité.

Do kódu *pozitivní popis a úspěchy* jsou zahrnuty také případy, kdy jsou v článku opakovaně citovány výpovědi pachatele, ve kterých se omlouvá za své činy, ospravedlňuje je, nebo se jinak snaží očistit. Ani toto není automaticky špatně, v rámci zachování nestrannosti by naopak při informování o podezřelých, kteří za své činy nebyli pravomocně odsouzeni, měl být poskytnut prostor i druhé straně. V některých případech ale může způsob, jakým je pachatel citován přispívat k jednostrannosti sdělení. Příkladem nevhodně prezentované obhajoby pachatele je úryvek z článku na iDNES, který informuje o řediteli taxi služby, jež byl nepravomocně odsouzen na 7 let do vězení za dvě znásilnění. Autor článku informuje o jeho výpovědi takto: „V závěrečné řeči emotivně uvedl: „Myslím si, že jsem vedl slušný život, ve kterém jsem zplodil a vychoval dvě děti. Kdybych byl vinen, určitě bych se přiznal, protože mi byl navrhován nižší trest.““¹²² Taková citace nabádá čtenáře k lítosti nad pachatelem, a to zejména kvůli slovnímu spojení „emotivně uvedl“, jehož užití není při informování o pachateli dvou závažných trestných činů vhodné.

2.6.5 Oběť

Do kategorie obětí jsou zařazeny kódy *postoj oběti* a *popis oběti*. Podobně jako u pachatele jsou kódem *postoj oběti* označeny názory a výpovědi oběti a její pohled na případ. Kód zahrnuje také výpovědi právníků oběti, rodiny nebo přátel a ostatních blízkých lidí z okolí oběti. Kód *popis oběti* označuje další informace o oběti, nejčastěji chování oběti, o kterém informovala sama oběť (případně její blízké okolí), její národnost, věk, nebo i dopad spáchaného činu na zdravotní či psychický stav oběti, pokud o tomto dopadu oběť nebo její okolí informovalo nebo jde o informaci již známou z minulosti, která oběť nijak nedegraduje. Informace o oběti, které nezveřejnila sama oběť, nebo které odhalují identitu oběti, jejíž identita předtím nebyla známá, jsou seskupené v kódu *narušení anonymity* v kategorii sekundární viktimizace.

¹²² VÍTKOVÁ, Kateřina a Ladislav POŠMURA. Za znásilnění na dispečinku i v autě dostal šéf taxislužby sedm let. *IDNES.CZ* [online]. 3. 2. 2022 [cit. 2022-07-10]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/hradec-kralove/zpravy/znasilneni-taxikar-taxisluzba-soud-sex.A220203_143948_hradec-zpravy_kvi

2.6.6 Nevhodné informování

Případy, kdy novináři přímo nepřispívali k sekundární viktimizaci, neobviňovali oběť ani nepodporovali kulturu znásilnění, ale způsob, jakým o spáchaném činu a jeho obětech informovali byl nevhodný, jsem seskupila do kategorie nevhodné informování. Prvním kódem v této kategorii je kód *jednostrannost* – jde o případy, kdy autoři podávali informace takovým způsobem, jako by se stavili na jednu nebo druhou stranu sporu. Nejčastěji šlo o zastávání se pachatele. Například v článku na serveru Blesk o obvinění herce Chrise Notha ze dvou znásilnění je věta „Noth sice obvinění odmítá, v Americe ovšem v těchto případech postupují nesmlouvavě.“¹²³ Tato věta podává události tak, jako by byl pachatel vlastně nevinný, ale americké úřady ho i přesto obvinily a stíhaly za trestný čin, který nespáchal.

Dalším kódem je *bulvarizace*, tedy výskyt bulvárních prvků v žurnalistických obsazích, kdy je kladen větší důraz na triviální informace, které sice pro život čtenáře nejsou nijak důležité, ale podobně jako u clickbaitu zvyšují dramatičnost a tím i atraktivitu článku. Rysem bulvarizace je také použití jednoduššího, často i vulgárního nebo nevhodného jazyka s cílem působit na city čtenáře.¹²⁴ Vzhledem k povaze média není překvapivé, že se tento kód nejčastěji nacházel v textech na webu bulvárního deníku Blesk, bulvarizace se ale několikrát objevila i v článcích na zpravodajském webu iDNES, který je jinak považovaný za seriózní médium. Příkladem je titulek „Francouzský policista nazval oběť sexuálního obtěžování ‚tlustou děvkou‘.“¹²⁵ Jde o nevhodný výraz, protože je vulgární a využívá senzacechtivosti k ublížení oběti, ačkoli se jedná o přeložené vyjádření daného policisty. Obzvlášť u seriózního média je využití takového výrazu nevhodné.

V článcích na webech veřejnoprávních médií jsem kódem *bulvarizace* neoznačila ani jedno sdělení.

Posledním kódem v kategorii nevhodné informování je *nevhodný jazyk*. Ten seskupuje všechna ostatní nevhodná sdělení, která nespádají do kódu jednostrannost ani bulvarizace a zároveň nepřispívají k sekundární viktimizaci oběti. Nevhodný jazyk byl častější na webu

¹²³ BLESK.CZ. Ze dvou znásilnění obviněný Pan Božský: V Sexu už si „neškrtně“! BLESK.CZ [online]. 7. 1. 2022 [cit. 2022-07-10]. Dostupné z: <https://www.blesk.cz/clanek/celebrity-svetove-celebrity/700537/ze-dvou-znasilneni-obvineny-pan-bozsky-v-sexu-uz-si-neskrtneme.html>

¹²⁴ CORNISH, David. Algorithm deems The Sun easiest tabloid to read, comparable to CBBC. *Wired* [online]. 2012 [cit. 2022-07-10]. Dostupné z: <https://www.wired.co.uk/article/analysis-of-news-articles>

¹²⁵ HRON, Jan. Francouzský policista nazval oběť sexuálního obtěžování „tlustou děvkou“. *IDNES.CZ* [online]. 20. 2. 2022 [cit. 2022-07-10]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/francie-sexualni-obtezovani-pariz.A220217_153518_zahranicni_jhr

Blesku a iDNES, objevoval se ale ve všech zkoumaných médiích, tedy i těch veřejnoprávních. Příkladem je věta z článku na serveru ČT24.cz o obvinění Dominika Feriho ze znásilnění: „Policisté někdejšího politika začali prověřovat poté, kdy jej několik žen v médiích osočilo ze sexuálního nátlaku, obtěžování a násilí.“¹²⁶ Použití slova „osočilo“ dle mého názoru není vhodné, protože jde o expresivní výraz pejorativního charakteru, který může zdiskreditovat oběti.

2.6.7 Neutrální informování

Do kategorie neutrální informování jsem zařadila všechna sdělení, která nelze považovat za nevhodná a která pouze popisují podrobnosti případu. Kategorie obsahuje dva kódy. Kód *informace o případu* zahrnuje například popis rozhodnutí soudů, popis průběhu trestného činu nebo dobu, na kterou může jít pachatel v případě pravomocného rozsudku do vězení. Kód *background* označuje další doplňující informace, které ne vždy přímo souvisí s případem – například statistiky o tom, kolik žen zažije ročně znásilnění, nebo kolik z nich čin nahlásí na policii.

¹²⁶ LIGAS, Aleš a Jiří KORDÍK. Policie obvinila exposlance Feriho ze znásilnění, hrozí mu až deset let vězení. ČT24.CZ [online]. 8. 3. 2022 [cit. 2022-07-10]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/3452064-policie-obvinila-exposlance-feriho-ze-znasilneni>

2.7 Zodpovězení výzkumných otázek

VO 1: Do jaké míry se vybraná online média řídí zásadami novinářské etiky v souvislosti s informováním o obětech trestných činů, a do jaké míry je jejich informování v rozporu s novinářskou etikou?

Při posuzování, zda se vybraná média v analyzovaných článcích při informování o obětech trestných činů řídila zásadami novinářské etiky jsem vycházela z etických kodexů samotných médií a také Etického kodexu novináře Syndikátu novinářů České republiky. V první řadě jsem zjišťovala, jestli dané médium etický kodex vůbec má, případně jestli je jeho plné znění dohledatelné například na internetových stránkách média. Dále jsem se zaměřovala na to, zda kodex média obsahuje pasáž vztahující se na informování o obětech trestných činů. Pokud kodex daného média takovou pasáž neobsahoval, nebo nebylo celé znění kodexu média dohledatelné, zaměřovala jsem se na to, zda se při informování o obětech konkrétní médium řídilo Etickým kodexem Syndikátu novinářů. Podrobnosti o kodexech zkoumaných médií jsou uvedeny také v příloze č. 3.

iDNES.cz

iDNES.cz má kodex zveřejněný přímo na svém webu, konkrétně v záložce blog. Oficiálně se nazývá „vydavatelský kodex médií provozovaných společností MAFRA, a. s.“ a platí od 10. října 2013. V platnost vstoupil poté, co se vydavatelství Mafra stalo součástí koncernu Agrofert tehdy vlastněného Andrejem Babišem. Kodex MAFRY například zmiňuje, že společnost „straní lidským právům“ a „respektuje a důsledně dodržuje platné zákony České republiky“. Z vydavatelského kodexu ale plyne, že se jednotlivá média spadající pod MAFRU i nadále řídí také svým etickým kodexem, nikoli jen tím vydavatelským, jak je zmíněno v této větě: „Práce redaktorů podléhá zásadám etických kodexů jednotlivých titulů, které jsou součástí pracovních smluv.“¹²⁷ I samotný etický kodex je zveřejněný na webu iDNES, platí od 7. června 2013 a řídí se jím také novináři Mladé Fronty DNES, 5plus2 a 5plus2.cz. Ve vydavatelském kodexu ani etickém kodexu MAFRY ale nejsou pasáže zaměřené na informování o obětech trestných činů a jejich ochranu. Etický kodex MAFRY obsahuje pouze část, podle které se média skupiny MAFRA vyhýbají jakýmkoliv předsudkům a pejorativním výrazům například ve spojení s pohlavím.¹²⁸

¹²⁷ Vydavatelský kodex médií provozovaných společností MAFRA, a.s. *IDNES.cz / BLOG* [online]. Praha: MAFRA, 2013 [cit. 2022-07-10]. Dostupné z: <https://redakcni.blog.idnes.cz/blog.aspx?c=365699>

¹²⁸ Etický kodex novinářů mediální skupiny MAFRA. *IDNES.cz / BLOG* [online]. Praha: MAFRA, 2013 [cit. 2022-07-10]. Dostupné z: <https://redakcni.blog.idnes.cz/blog.aspx?c=346756>

Při posuzování, zda novináři serveru iDNES informovali o obětech trestných činů v souladu s novinářskou etikou jsem se řídila vydavatelským i etickým kodexem MAFRY i Etickým kodexem Syndikátu novinářů České republiky. Ten autoři porušili například v článku s názvem „Výtvarník znásilňoval nevlastní dceru. Z dívky se pak stala alkoholička.“¹²⁹ Autoři totiž tento článek doplnili videem, na kterém je zachycený pachatel. Na videu má sice rozmazaný obličej, podle postavy, vousů, a dokonce i hlasu ho ale jeho okolí může identifikovat. V článku je navíc zmíněno i jeho křestní jméno a první písmeno příjmení, dále věk, povolání a informace, že je nevidomý.

iDNES.cz / ZPRAVODAJSTVÍ Domácí Zahraničí Krimí Kraje Ekonomika Kultura Finance Revue ☰

Plzeň ▼ Zprávy Sport Tipy na výlet Jízdní řády MHD Práce Ekologie a trvalá udržitelnost Vyrobeno v Česku

Výtvarník znásilňoval nevlastní dceru. Z dívky se pak stala alkoholička

🕒 24. března 2022 17:51 📱 📺 📧 🔍

Za znásilnění nevlastní nezletilé dcery potrestal Krajský soud v Plzni jednadsmesátiletého výtvarníka z Plzeňska sedmiletým vězením. Muž podle závěru soudu školačku, které tehdy bylo deset let, osahával a nutil ji, aby ho uspokojovala. Dívka má po traumatizujících zážitcích děsivé sny, trpí úzkostmi a stala se závislou na alkoholu.

iDNES-tv

0:07 / 0:35 🔊 🔍 📱 📺 360p 📺

Výtvarník znásilňoval nevlastní dceru. Z dívky se pak stala alkoholička | (0:35) | video: iDNES.tv

Obrázek 2: Článek na webu iDNES.cz o muži, který zneužíval svou nevlastní dceru.

Tyto údaje společně s videem pachatele umožňují identifikaci pachatele lidmi, kteří ho znají, a tím i identifikaci oběti, tedy jeho nevlastní dcery. Té navíc v době spáchání trestných činů bylo deset let, což ji podle českého práva řadí do kategorie zvlášť

¹²⁹ JEŽEK, Petr a Valentýna BÍLÁ. Výtvarník znásilňoval nevlastní dceru. Z dívky se pak stala alkoholička. *IDNES.CZ* [online]. 24. 3. 2022 [cit. 2022-07-10]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/plzen/zpravy/krajsky-soud-rozsudek-znasilneni-dcera-vytvarnik-sex-osahaval.A220324_113847_plzen-zpravy_vb

zranitelných obětí, o kterých jsem již informovala v teoretické části práce. O těchto obětech by novináři měli informovat zvláště obezřetně, což se ale v tomto případě nestalo. Autoři textu tak porušili Etický kodex Syndikátu novinářů, podle kterého je „novinář povinen respektovat soukromí osob, zejména dětí“ a „neidentifikovat příbuzné obětí nebo delikventů bez jejich jasného svolení“.¹³⁰

Autoři zveřejněním informací o pachateli zároveň porušili i trestní řád, podle kterého „nikdo nesmí v souvislosti s trestným činem spáchaným na poškozeném jakýmkoli způsobem zveřejnit informace umožňující zjištění totožnosti poškozeného, který je osobou mladší 18 let nebo vůči němuž byl spáchán...některý z trestných činů proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti.“¹³¹ Jelikož obětí bylo v době spáchání činu 10 let a zároveň byla znásilněna, spadá i ona do této kategorie. Novináři tak tím pádem porušili i etický kodex MAFRY, který udává, že se „autoři, editoři i ostatní osoby podílející se na výrobě obsahu při své práci řídí platnými zákonnými předpisy České republiky“,¹³² protože v tomto případě jednali protizákonně.

Podobně autoři porušili novinářskou etiku v článku s názvem „Britku na Kypru odsoudili za lhaní o hromadném znásilnění, teď verdikt zrušili“.¹³³ V článku autoři opět použili video, na kterém je samotná poškozená, a ačkoli si zakrývá obličej, například podle postavy, barvy vlasů nebo oblečení a lidí, kteří ji doprovázeli, a jež jsou na videu také vidět, by ji její okolí mohlo poznat. Jelikož jde o oběť znásilnění, které se řadí do kategorie trestných činů proti lidské důstojnosti, novináři by taktéž neměli odhalovat její totožnost. Novináři serveru iDNES se tedy pokaždé neřídili zásadami novinářské etiky a v některých článcích porušovali svůj vlastní etický kodex i kodex Syndikátu novinářů ČR.

Blesk.cz

Bulvární server Blesk.cz přímo na svém webu etický kodex zveřejněný nemá, řídí se však etickým kodexem mediálního domu Czech News Center (CNC), pod který celý deník Blesk spadá (tedy tištěná i online verze). Czech News Center sice na svém webu záložku

¹³⁰ Etický kodex. *Syndikát novinářů České republiky* [online]. Praha: Syndikát novinářů České republiky, 1999 [cit. 2022-07-10]. Dostupné z: <https://www.syndikat-novinaru.cz/o-nas/etika/eticky-kodex/>

¹³¹ ČESKO. Zákon č. 141/1961 Sb. ze dne 29. listopadu 1961 o trestním řízení soudním (trestní řád). In: *Sbírka zákonů* 9. 12. 1961, částka 66. ISSN 1211-1244.

¹³² Etický kodex novinářů mediální skupiny MAFRA. *IDNES.cz / BLOG* [online]. Praha: MAFRA, 2013 [cit. 2022-07-10]. Dostupné z: <https://redakcni.blog.idnes.cz/blog.aspx?c=346756>

¹³³ IDNES.CZ a ČTK. Britku na Kypru odsoudili za lhaní o hromadném znásilnění, teď verdikt zrušili. *IDNES.CZ* [online]. 31. 3. 2022 [cit. 2022-07-10]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/kypr-soud-britka-skupinove-znasilneni-izraelsti-turiste-krive-obvineni.A220131_133618_zahranicni_dtt

s názvem Etický kodex má, zdá se ale, že jde o jakési shrnutí, které odkazuje na plné znění etického kodexu firmy. Celý etický kodex však na webu CNC ani přímo Blesku není. Ve třech odstavcích vydavatelství Czech News Center zmiňuje, že se ve svém kodexu „zavázalo dodržovat vysoké etické standardy ve všech svých aktivitách“, včetně novinářské činnosti. Dodržování etického kodexu je podle webu CNC závazné pro všechny zaměstnance firmy, protože tím udržují „důvěryhodnost a novinářskou čest při vydavatelské činnosti“.¹³⁴ Co konkrétně je součástí etického kodexu ale Czech News Center na svém webu napsané nemá. Při posuzování, zda novináři serveru Blesk.cz jednali podle novinářské etiky jsem tedy vycházela pouze z Etického kodexu Syndikátu novinářů České republiky.

Server Blesk.cz porušil Etický kodex Syndikátu novinářů opakovaně, protože zveřejňoval informace, které mohly vést k identifikaci obětí a tím narušoval jejich soukromí. Narušení soukromí obětí se konkrétně redaktori Blesku dopustili například při informování o případu znásilnění tehdy 10leté dcery jejím nevlastním otcem, který jsem již popisovala na předchozích stranách ve spojitosti se serverem iDNES. Blesk zveřejnil detaily o pachateli, jako je jeho věk nebo křestní jméno a také fotografie, na které je rozpoznatelný, stejně jako novináři serveru iDNES.¹³⁵ I v tomto případě tedy došlo k porušení Etického kodexu Syndikátu novinářů a také trestního řádu. Autoři Blesku Kodex znovu porušili v článku o vrahovi a nekrofilovi, ve kterém zveřejnili celé jméno i fotografii jedné z obětí.¹³⁶ Oběť je sice již po smrti, s ohledem na pozůstalé by ale i přesto neměli novináři vzhledem k povaze trestného činu identitu oběti odhalovat, což se v tomto případě stalo.

Zda Blesk porušil i svůj vlastní kodex, respektive kodex mediální skupiny CNC, nemohu posoudit, jelikož celé znění tohoto kodexu není veřejně přístupné, jak již bylo zmíněno na předchozí straně.

¹³⁴ Etický kodex. CNC [online]. Praha: Czech News Center [cit. 2022-07-19]. Dostupné z: <https://old.cncenter.cz/kategorie/4705/eticky-kodex>

¹³⁵ BLESK.CZ. Alkoholičkou kvůli zneužívání: Výtvarník vyfasoval za zneužívání nevlastní dcery sedm let. BLESK.CZ [online]. 24. 3. 2022 [cit. 2022-07-10]. Dostupné z: <https://www.blesk.cz/clanek/regiony-plzen/707800/alkoholicickou-kvuli-zneuzivani-vytvarnik-vyfasoval-za-znasilneni-nevlastni-dcery-sedm-let.html>

¹³⁶ BLESK.CZ. Nejzvrhlejší vrah světa? David zabil dvě dívky a zneužil přes sto mrtvol. BLESK.CZ [online]. 2. 3. 2022 [cit. 2022-07-10]. Dostupné z: <https://www.blesk.cz/clanek/zpravy-krimi/703624/nejzvrhlejsi-vrah-sveta-david-zabil-dve-divky-a-zneuzil-pres-sto-mrtvol.html>

ČT24.cz

Novináři zpravodajského serveru ČT24.cz se řídí Kodexem České televize. Jelikož jde o veřejnoprávní médium, existence České televize i jejího kodexu je zakotvená přímo v zákoně, konkrétně Zákoně o České televizi. Kodex ČT byl schválen Poslaneckou sněmovnou České republiky v červenci 2003. Na jeho dodržování dohlíží Rada České televize. Kodex je dostupný online na webu ČT. V kodexu České televize je na rozdíl od kodexů předešlých dvou zmíněných médií zahrnutá i část, která se věnuje obětem trestných činů. Kodex stanovuje, že „Česká televize nepřistoupí k identifikaci žijících obětí závažných násilných trestných činů ani příbuzných obětí těchto trestných činů (zejména v případech pokusu o vraždu, těžké újmy na zdraví, znásilnění nebo pohlavního zneužití), jestliže s tím tyto osoby nesouhlasí.“¹³⁷

Novináři webu ČT24.cz neporušili kodex České televize ani kodex Syndikátu novinářů ani v jednom z analyzovaných článků. Například v článku o muži, který znásilňoval 13letou dceru své přítelkyně autorka dle novinářské etiky nezveřejnila video či fotografii pachatele ani detaily o průběhu znásilnění, ačkoli tyto údaje některé jiné servery zveřejnily.¹³⁸ Například server Novinky, který o případu informoval jako první, publikoval video, na kterém má sice pachatel rozmazaný obličej, ve spojení s jeho křestním jménem a začátkem příjmení by ho ale jeho okolí mohlo identifikovat, stejně jako jeho oběť.¹³⁹ Tyto detaily však novináři serveru ČT24.cz vynechali.

iROZHLAS.cz

Stejně jako ČT24.cz se i zpravodajský server iROZHLAS řídí kodexem Českého rozhlasu, který je dostupný přímo na stránkách rozhlasu. Pro kodex Českého rozhlasu platí to stejné, co pro kodex České televize – tedy, že je jeho existence zakotvená v Zákoně o Českém rozhlasu, jeho znění také schválila Poslanecká sněmovna a za jeho dodržování je zodpovědná Rada Českého rozhlasu. Znění kodexů obou veřejnoprávních médií je téměř

¹³⁷ *Kodex České televize* [online]. Česká televize, 2003, s. 33 [cit. 2022-07-10]. ISBN 80-85005-46-8.

Dostupné z: https://img.ceskatelevize.cz/boss/image/contents/kodex-ct/pdf/kodex-ct.pdf?_ga=2.95416860.1818685099.1658226942-958331835.1656528599

¹³⁸ DRTILOVÁ, Eliška. HIV pozitivní muž dostal sedm let za znásilnění nezletilé a nechráněný pohlavní styk s dalšími ženami. *ČT24.CZ* [online]. 2. 3. 2022 [cit. 2022-07-10]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/regiony/3449474-hiv-pozitivni-muz-dostal-sedm-let-za-znasilneni-nezletile-a-nechrany-pohlavni-styk>

¹³⁹ BISKUP, Patrik a PRÁVO. HIV pozitivní muž z Karlovarska znásilňoval 13letou dívku, tvrdí obžaloba. *NOVINKY.CZ* [online]. 7. 12. 2021 [cit. 2022-07-10]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/krimi/clanek/hiv-pozitivni-muz-z-karlovarska-znasilnoval-13letou-divku-tvrdi-obzaloba-40380332>

totožné, tudíž i v kodexu Českého rozhlasu se nachází stejná pasáž o obětech, jako v kodexu České televize.

Ani ve člancích na webu iROZHLAS nedošlo ke zjevnému porušení novinářské etiky. Některé texty zveřejněné na webu působily na diskurz sexuálního násilí a obtěžování naopak pozitivně, protože opakovaně vyvracely mýty spojené se sexuálním násilím. Příkladem je článek o dívce, kterou v dětství zneužíval její děda, a která se poté v dospělosti zapojila do programu na pomoc obětem trestných činů. Jednou z respondentek v článku je i psycholožka, která například vysvětluje, jakou újmu může trestný čin obětem způsobit, nebo proč dětské oběti o zneužívání často nikomu neřeknou.¹⁴⁰

VO 2: Jakými prvky přispívají vybraná online média svým informováním k sekundární viktimizaci obětí sexuálního násilí a obtěžování?

Z analyzovaných médií k sekundární viktimizaci přispíval pouze server Blesk.cz a iDNES.cz, a to opakovaně. K článkům publikovaným na serverech ČT24.cz a iROZHLAS.cz nebyl ani jednou přiřazen žádný kód z kategorie sekundární viktimizace.

Narušování anonymity

Novináři serveru iDNES.cz a Blesk.cz nejčastěji přispívali k sekundární viktimizaci obětí sexuálního násilí tím, že narušovali jejich anonymitu, na kterou mají ze zákona právo (jak již bylo zmíněno v odpovědi na první výzkumnou otázku). Autoři sice ve většině případů nepublikovali přímo fotografii oběti ani údaje, díky kterým by ji bylo možné identifikovat, pokud se jednalo o oběť, jejíž identita není známá. Tohoto jednání se dopustil pouze jednou server Blesk.cz, když zveřejnil celé jméno i fotografii oběti nekrofila (viz první výzkumná otázka). Weby Blesk.cz i iDNES ale opakovaně zveřejňovaly fotografie či videa pachatele, na kterých byl pachatel i přes rozmazání obličeje nebo zakrytí očí černou čarou rozpoznatelný pro své okolí. Autoři v několika případech navíc v článku zmínili i křestní jméno, věk nebo povolání pachatele. Pokud by se jednalo o případ, kdy se pachatel a oběť neznali, zveřejňování údajů o pachateli by k sekundární viktimizaci zřejmě nevedlo, protože by pravděpodobně nebylo možné identifikovat oběť. Oba servery ale informace o pachateli odkryly i v případě, kdy se pachatel a oběť znali, což bylo v článku také uvedené.

¹⁴⁰ KARASOVÁ, Jana. Kristýnu zneužíval děda. Po letech se zapojila do restorativního programu, aby mohla ‚všechno říct‘. *IROZHLAS.CZ* [online]. 22. 2. 2022 [cit. 2022-07-10]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/den-obeti-trestnych-cinu-sexualni-zneuzivani_2202221440_ako

V tomto případě mohlo dojít k sekundární viktimizaci oběti, protože okolí oběti mohlo díky publikovaným informacím identifikovat nejen pachatele, ale i jeho oběť.

Kromě článků již zmíněných v první výzkumné otázce zveřejnil web Blesk.cz také fotografii, věk a křestní jméno HIV pozitivního muže, který znásilnil nezletilou dceru své přítelkyně. O tomto muži informoval také web ČT24.cz (viz VO 1), ten ale fotografii pachatele nezveřejnil. Na fotografii zveřejněné na webu Blesku má sice muž zakryté oči černým obdélníkem, i tak je ale rozpoznatelný, zvláště ve spojení s dalšími zveřejněnými údaji.¹⁴¹ I v tomto případě tedy mohlo dojít k rozpoznání jeho oběti a tím i sekundární viktimizaci.

BLESK.CZ **Nechutný zvrhlík s HIV znásilňoval holčičku (12)! Sedm let vězení se mu zdá moc**

14. března 2022 • 11:06 Sdílejte:

Naprosto nechutný případ zvrhlosti rozplétal Krajský soud v Plzni. Obžalovaný zvrhlík Antonín M. (55) z Karlovarska, který má žloutenku typu C a je HIV pozitivní, nechráněně souložil s dvěma ženami a několik let zneužíval i dítě. Když se na školačku poprvé vrhl, bylo jí pouhých 12 let! Proti trestu sedmi let se odvolal jak obžalovaný, tak státní zástupce.

Obrázek 3: Článek na webu deníku Blesk o HIV pozitivním muži, který znásilnil 12letou dívku.

¹⁴¹ BLESK.CZ. Nechutný zvrhlík s HIV znásilňoval holčičku (12)! Sedm let vězení se mu zdá moc. BLESK.CZ [online]. 22. 2. 2022 [cit. 2022-07-10]. Dostupné z: <https://www.blesk.cz/clanek/regiony-plzen/706680/nechutny-zvrhlik-s-hiv-znasilnoval-holcicku-12-sedm-let-vezeni-se-mu-zda-moc.html>

Přílišné detaily

Server Blesk.cz a iDNES.cz přispívaly k sekundární viktimizaci obětí také tím, že zveřejňovaly podrobné detaily případu, včetně například detailního popisu průběhu znásilnění nebo jiného sexuálního násilí, ačkoli tyto detaily nebylo v rámci porozumění případu nutné zveřejňovat a jejich zveřejnění mohlo v některých případech ublížit oběti. Jednalo se třeba o intimní informace nebo podrobnosti, které mohly oběti připomínat nepříjemné zážitky a prohlubovat tak její utrpení. Celkem jsem kód *přílišné detaily* přiřadila k textům zveřejněným na webu Blesku a iDNES dvacet dvakrát.

Například článek na webu iDNES o sexuálním násilí ve válečných konfliktech obsahuje následující pasáž: „Znásilnili ji hned první noc. Během výslechu ji brutálně bili do hlavy, břicha a přes nohy. Vyšetřovatelé jí hrozili, že jí polijí genitálie kyselinou, protože si prý nezaslouží mít děti. Pak jí vpíchli jakousi látku, po které ztratila vědomí. Když se probrala, měla roztrhané šaty a krvácela z pochvy.“¹⁴² Jde o popis znásilnění jedné z obětí bojovníků Doněcké lidové republiky z roku 2014, který autorka udává jako příklad sexuálního násilí v ozbrojených konfliktech. To, že se novináři snaží upozornit na tento druh násilí lze sice vnímat pozitivně, kvůli pochopení kontextu nebo zvýšení čtenosti článku by ale neměli zacházet do podobných detailů na úkor oběti.

Příliš detailní popis sexuálního útoku se objevil také v článku o muži, který znásilnil 19letou dívku v Karlových Varech: „Muž chtěl studentku znásilnit, ale ta se začala bránit a rozrušený Afghánec ji počal brutálně tlouct, až omdlela. Pak ji svlékl, znásilnil a utekl.“¹⁴³

Novináři iDNESu i Blesku zacházeli do přílišných detailů i při informování o dětských obětech, například v již zmiňovaném článku o 10leté dívce, kterou znásilnil její nevlastní otec. Nejen, že obě média narušila soukromí oběti (viz VO 1), ale oba servery také detailně popsaly průběh zneužívání. Například server Blesk citoval státní zástupkyni s tím, že „obžalovaný od roku 2012 do roku 2016 se uspokojoval tím, že dívku osahával na prsou a přirození a nechával si od ní rukou třít penis a varlata.“¹⁴⁴ Web iDNES použil ve svém textu stejnou citaci, ke které autoři ještě doplnili „Stalo se tak minimálně šestkrát. Násilník

¹⁴² VLČKOVÁ, Tereza. Znásilnění jako zbraň. Válka vytváří půdu brutálnímu sexuálnímu násilí. *IDNES.CZ* [online]. 4. 3. 2022 [cit. 2022-07-10]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/valka-genderove-podminene-sexualni-nasili.A220228_132451_zahranicni_vlc

¹⁴³ JANOUŠ, Václav. Z násilí ve Varech je obviněný Afghánec, který dostal azyl v Německu. *IDNES.CZ* [online]. 3. 1. 2022 [cit. 2022-07-10]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/afghanec-silvestr-pobodani-znasilneni-migrant.A220103_174230_zahranicni_albe

¹⁴⁴ BLESK.CZ. Alkoholičkou kvůli zneužívání: Výtvarník vyfasoval za zneužívání nevlastní dcery sedm let. *BLESK.CZ* [online]. 24. 3. 2022 [cit. 2022-07-10]. Dostupné z: <https://www.blesk.cz/clanek/regiony-plzen/707800/alkoholicnou-kvuli-zneuzivani-vytvarnik-vyfasoval-za-znasilneni-nevlastni-dcery-sedm-let.html>

jí vyhrožoval, že pokud se mu nepodvolí, zbije ji.“¹⁴⁵ Znovu poté novináři obou webů popsali detailně průběh sexuálního obtěžování 12leté dívky HIV pozitivním mužem, o kterém jsem informovala již na předešlých stranách (viz strany 42–43). Server Blesk i iDNES v článcích použily například tuto část výpovědi pachatele: „Začalo to tím, že jsem sekal zahradu a dívka přišla, jestli může sekat se mnou. Protože nedosáhla na pedály, posadil jsem ji na sebe. Najednou jsem měl potřebu chytit ji za prsa. Jak sedačka nadskakovala, na střídačku jsem ji držel za prsa a pas. Trvalo to asi hodinu a půl.“¹⁴⁶ Na webu iDNES je v článku i další nevhodná pasáž: „Říkala mi, že jí to nevádí, ani pohlavní styk. Natáhl jsem si gumičku. Ručníkem, co měla po sprchování ve vlasech, jsem jí přikryl oči,“ popsal jejich první sex. Odhadl, že v té době dívce mohlo být asi 12 let.“¹⁴⁷ I v této větě jsou znovu uvedeny zbytečné detaily sexuálního zneužívání dítěte. Tato pasáž by navíc mohla být označena i kódem *nevhodné vyjadřování*, a to kvůli nevhodnému vyjádření „popsal jejich první sex“. Použitím tohoto výrazu autor článku prezentuje znásilnění dítěte jako běžný, konsenzuální sex dvou lidí.

Zmíněné části textů, ve kterých autoři zacházeli do zbytečných, mnohdy intimních detailů, přispívaly k sekundární viktimizaci oběti, tím spíše v případě, kdy novináři ve stejných článcích napomohli k identifikaci pachatele, a tím i jeho oběti, která byla navíc v obou naposledy zmíněných případech nezletilá. (Nejen) oběť si tak i několik let po spáchání trestného činu může na internetu přečíst, co konkrétně se jí stalo, a na co se pravděpodobně snaží zapomenout.

Nevhodné vyjadřování

V některých případech také autoři textů přispívali k sekundární viktimizaci obětí tím, že při referování o oběti používali nevhodné výrazy, které pro oběť mohly být urážlivé nebo ji shazovat, či publikovali takové informace o oběti, které ji vykreslovaly negativně nebo jako nevěrohodnou. Podrobněji je kód *nevhodné vyjadřování* popsán na straně 25 u kategorie sekundární viktimizace.

¹⁴⁵ JEŽEK, Petr a Valentýna BÍLÁ. Výtvarník znásilňoval nevlastní dceru. Z dívky se pak stala alkoholička. *IDNES.CZ* [online]. 24. 3. 2022 [cit. 2022-07-10]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/plzen/zpravy/krajsky-soud-rozsudek-znasilneni-dcera-vytvarnik-sex-osahaval.A220324_113847_plzen-zpravy_vb

¹⁴⁶ JEŽEK, Petr. Za znásilňování školačky a sex bez ochrany dostal HIV pozitivní muž sedm let. *IDNES.CZ* [online]. 14. 3. 2022 [cit. 2022-07-10]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/plzen/zpravy/soud-nechraneny-styk-hiv-pozitivni-karlovarsko-sex-nezletila.A220312_655313_plzen-zpravy_vb

¹⁴⁷ JEŽEK, Petr. Za znásilňování školačky a sex bez ochrany dostal HIV pozitivní muž sedm let. *IDNES.CZ* [online]. 14. 3. 2022 [cit. 2022-07-10]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/plzen/zpravy/soud-nechraneny-styk-hiv-pozitivni-karlovarsko-sex-nezletila.A220312_655313_plzen-zpravy_vb

Příkladem nevhodného vyjádření je úryvek z článku na webu iDNES o ženě znásilněné ředitelem taxislužby: „Podle odborníků se totiž u ženy rozvinula dlouhotrvající úzkostná porucha s příznaky posttraumatické stresové poruchy a poškozená skončila na antidepresivech.“¹⁴⁸ Samotné sdělení, že oběť bere antidepresiva sice nemusí být nijak urážející, jde však o osobní informaci, týkající se zdravotního stavu oběti, která navíc ve spojení se slovesem „skončila“ vyznívá urážlivě.

Znovu se novináři serveru iDNES vyjádřili nevhodně v článku o Afghánci, který znásilnil dívku v Karlových Varech, o kterém jsem se již zmiňovala u kódu *přílišné detaily*. Autoři zde použili větu „Devatenáctiletá studentka se vracela v noci domů a ze tmy proti ní vyběhl Afghánec s nožem v ruce. Šlo o stejný nůž, kterým chvíli předtím pobodal první oběť.“ Ani toto vyjádření není vhodné a není napsané citlivě vzhledem k oběti, které se po přečtení mohou znovu vybavovat nepříjemné vzpomínky. Vhodná není ani zmínka o noži, kterým pachatel „předtím pobodal první oběť“.¹⁴⁹ Tyto informace působí, že jsou v článku uvedeny z důvodu senzacechtivosti a za účelem zvýšení „zajímavosti“ či dramatičnosti textu, ačkoli nejsou pro případ klíčové.

Nevhodně se novináři serveru iDNES a Blesk.cz vyjadřovali také v již zmiňovaných článcích o znásilnění 10leté dívky jejím nevlastním otcem (viz VO 1). Ve článcích publikovaných na obou serverech se autoři o oběti nevhodně vyjadřovali již v titulcích, kde upozornili na fakt, že se dívka stala alkoholičkou. Titulek Blesku zní: „Alkoholičkou kvůli zneužívání. Výtvarník vyfasoval za znásilnění nevlastní dcery sedm let“¹⁵⁰ a titulek iDNES: „Výtvarník znásilňoval nevlastní dceru. Z dívky se pak stala alkoholička.“¹⁵¹ V textu na obou serverech pak autoři dále informují například o tom, že dívka trpí panickou poruchou a několik měsíců se léčila v psychiatrické léčebně. Server iDNES dokonce uvádí místo, kde se tato léčebna nachází. Při informování o podobných osobních informacích, týkajících se psychického stavu dívky se zdá, že v tomto případě novináři

¹⁴⁸ VÍTKOVÁ, Kateřina a Ladislav POŠMURA. Za znásilnění na dispečinku i v autě dostal šéf taxislužby sedm let. *IDNES.CZ* [online]. 3. 2. 2022 [cit. 2022-07-10]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/hradec-kralove/zpravy/znasilneni-taxikar-taxisluzba-soud-sex.A220203_143948_hradec-zpravy_kvi

¹⁴⁹ JANOUŠ, Václav. Z násilí ve Varech je obviněn Afghánec, který dostal azyl v Německu. *IDNES.CZ* [online]. 3. 1. 2022 [cit. 2022-07-10]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/afghanec-silvestr-pobodani-znasilneni-migrant.A220103_174230_zahranicni_albe

¹⁵⁰ BLESK.CZ. Alkoholičkou kvůli zneužívání: Výtvarník vyfasoval za zneužívání nevlastní dcery sedm let. *BLESK.CZ* [online]. 24. 3. 2022 [cit. 2022-07-10]. Dostupné z: <https://www.blesk.cz/clanek/regiony-plzen/707800/alkoholickou-kvuli-zneuzivani-vytvarnik-vyfasoval-za-znasilneni-nevlastni-dcery-sedm-let.html>

¹⁵¹ JEŽEK, Petr a Valentýna BÍLÁ. Výtvarník znásilňoval nevlastní dceru. Z dívky se pak stala alkoholička. *IDNES.CZ* [online]. 24. 3. 2022 [cit. 2022-07-10]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/plzen/zpravy/krajsky-soud-rozsudek-znasilneni-dcera-vytvarnik-sex-osahaval.A220324_113847_plzen-zpravy_vb

neberou v potaz zranitelnost ani soukromí oběti, ale dávají přednost zvýšení čtenosti článků za pomoci využití clickbaitu a uvedení detailů, které mohou působit „skandálně“ či ostudně.

BLESK.CZ **Alkoholičkou kvůli zneužívání:
Výtvarník vyfasoval za
znásilnění nevlastní dcery
sedm let**

24. března 2022 • 18:06 Sdílejte:

Nevlastní dceru podle obžaloby roky zneužíval nevidomý výtvarník Rudolf N. (72). Krajský soud v Plzni jej za to poslal na sedm let do vězení. Muž, který jakoukoli vinu odmítá, se proti verdiktu na místě odvolal.

Obrázek 4: Článek na webu deníku Blesk o muži, který zneužíval svou nevlastní dceru.

V těchto dvou zmíněných článcích o zneužití dívky jejím nevlastním otcem je sekundární viktimizace ze strany novinářů webů iDNES i Blesk.cz nejpatrnější, v textech obou deníků se totiž vyskytují všechny kódy zařazené do kategorie sekundární viktimizace – tedy *narušení anonymity, přílišné detaily i nevhodné vyjadřování.*

VO 3: Informují vybraná online média o obětech sexuálního násilí a obtěžování takovým způsobem, ze kterého oběti vycházejí jako viníci činů, které jim byly způsobeny, a podporují tak koncept obviňování oběti (victim blaming)?

Většina zkoumaných médií koncept obviňování oběti ve větší či menší míře podporovala, a to například nevhodně zvolenými výrazy, citacemi nebo informacemi, které podporovaly některé mýty o sexuálním násilí a prezentovaly oběti jako spoluviníky trestných činů. Ve velké části analyzovaných článků se obviňování oběti dopouštěl pachatel, případně svědci, kteří vypovídali v jeho prospěch, nebo jeho právník. Média však poté tento koncept podporovala tím, že dané výpovědi opakovaně reprodukovala, případně parafrázovala znalecké posudky, které k obviňování oběti přispívaly. V některých případech navíc média informovala i o nerelevantních vyjádřeních k případu, ve kterých respondenti oběť také obviňovali – šlo například o komentáře na sociálních sítích. Jelikož se nejednalo o názor odborníka, orgánu činného v trestním řízení, ani jedné ze stran konfliktu, nebyl v těchto případech důvod tato vyjádření publikovat.

Kódy patřící do kategorie obviňování oběti byly k textům přiřazeny celkem ve třiceti třech případech. Většinou byly tyto kódy přiřazovány k článkům publikovaným na serveru Blesk.cz nebo iDNES.cz, ve dvou případech se ale obviňování oběti vyskytlo i v článku na webu iROZHLAS.cz. Na webu ČT24.cz nebyl koncept obviňování oběti vyzorován ani v jednom textu.

Příkladem obviňování oběti je tato pasáž v článku o kauze údajného sexuálního obtěžování Dominikem Ferim na webu Blesk.cz: „V příbězích desítek žen, které publikovali reportéři obou médií, Feri vystupuje jako sexuální násilník, manipulátor a mužský šovinista, který měl jedné z nich zatarasit dveře nočním stolkem a k sexu ji přinutit, další pak proti její vůli osahávat poté, co u něho doma vypila podezřelou limonádu, po níž ztrácela přehled o situaci.“¹⁵² Autoři zde nevhodně poukázali na tvrzení, že měla dívka vypít jakýsi nápoj, po kterém zřejmě nedokázala plně vnímat situaci. Jde o jeden z typických způsobů obviňování oběti, kdy je oběti přímo nebo nepřímo vyčítáno, že byla během spáchání činu pod vlivem omamných látek, a tím pádem se nemohla tak efektivně bránit, nebo si situaci nepamatuje. Autoři navíc výpovědi obětí prezentují jako „příběhy“, v nichž pachatel „vystupuje“ nějakým způsobem, což vyznívá, jako by činy, ze kterých oběti pachatele obvinily byly

¹⁵² BLESK.CZ. Feriho kauza sexuálního obtěžování po 8 měsících: Ani obviněný, ani očištěný. *BLESK.CZ* [online]. 24. 3. 2022 [cit. 2022-07-17]. Dostupné z: <https://www.blesk.cz/clanek/zpravy-politika/702510/feriho-kauza-sexualniho-obtezovani-po-8-mesicich-ani-obvineny-ani-ocisteny.html>

smyšlené. Je také vhodné upozornit na to, že v přechozím odstavci tohoto článku autoři Blesku Feriho popisují jako „mladého poslance s afrem, sympatickým úsměvem a nejsledovanějším instagramovým účtem, kde náctiletým srozumitelně vykládal politiku i proticovidová opatření.“¹⁵³ Celkově tak minimálně tato část článku působí jednostranně a do jisté míry shazuje vinu za činy na oběť.

Koncept obviňování oběti se v člancích několikrát objevil také v souvislosti s tím, co měla oběť na sobě, jak se chovala, nebo jak vypadala. Příkladem je tato citace výpovědi muže obviněného ze dvou znásilnění: „I ke své první oběti taxikář u soudu vypověděl, že se chovala vyzývavě a k sexu se sama nabízela: „Je mi skoro padesát a když s vámi začne flirtovat mladá holka, málokdo by odolal.““¹⁵⁴ Pachatel v tomto případě upozorňuje na chování a vzhled oběti, které ho podle něj k násilnému činu přiměly. Navíc z jeho výpovědi vyplývá, že když se nachází v blízkosti někoho, kdo mu připadá fyzicky atraktivní, není schopen ovládat své sexuální potřeby. Pachatel tvrdí také to, že se oběť „k sexu nabízela“. I kdyby tato tvrzení byla pravdivá, je třeba připomenout, že i v případě, kdy jedinec s pohlavním stykem zpočátku souhlasí a v průběhu změní názor by druhá strana měla toto rozhodnutí respektovat. Pokud tak neučiní a sex si vynutí násilím, jde o trestný čin, za který nenese vinu oběť.¹⁵⁵

Oběti jsou v některých člancích obviňovány také z toho, že o činu nikomu neřekly, nebo ho nenahlásily na policii. V textu na webu iDNES dochází dokonce k obviňování dětských obětí sexuálního násilí a obtěžování, jak je vidět v následující ukázce: „Obtěžování chlupci si totiž nepříjemný zážitek nejprve chtěli nechat pro sebe“ a také v citované výpovědi policejní mluvčí: „Jeden z nich doma vůbec nic neřekl. Ten druhý přišel domů a byl podle popisu maminky divný, zamklý. Až po jejím naléhání se jí svěřil, že je obtěžoval nějaký muž...“¹⁵⁶ Případů, kdy oběť trestný čin nenahlásí ani o něm nikomu neřekne je přitom poměrně hodně, a to například kvůli strachu z reakce okolí nebo rodičů v případě dětí, jak

¹⁵³ BLESK.CZ. Feriho kauza sexuálního obtěžování po 8 měsících: Ani obviněný, ani očištěný. *BLESK.CZ* [online]. 24. 3. 2022 [cit. 2022-07-17]. Dostupné z: <https://www.blesk.cz/clanek/zpravy-politika/702510/feriho-kauza-sexualniho-obtezovani-po-8-mesicich-ani-obvineny-ani-ocisteny.html>

¹⁵⁴ VÍTKOVÁ, Kateřina a Ladislav POŠMURA. Za znásilnění na dispečinku i v autě dostal šéf taxislužby sedm let. *IDNES.CZ* [online]. 3. 2. 2022 [cit. 2022-07-10]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/hradec-kralove/zpravy/znasilneni-taxikar-taxisluzba-soud-sex.A220203_143948_hradec-zpravy_kv1

¹⁵⁵ Pomoc obětem trestných činů. Znásilnění. *Policie ČR* [online]. Policie ČR [cit. 2022-07-15]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/pomoc-obetem-tc-znasilneni.aspx>

¹⁵⁶ GORDÍKOVÁ, Monika. O sexuálním násilníkovi z Litoměřic děti nejprve mlčely, pak výrazně pomohly. *IDNES.CZ* [online]. 31. 3. 2022 [cit. 2022-07-10]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/usti/zpravy/litomerice-deti-obtezovani-znasilneni-rodice-komunikace.A220331_143132_usti-zpravy_grr

jsem již popisovala v úvodu. Malé děti si navíc vzhledem ke svému věku ani nemusejí uvědomovat, že to, co se jim stalo není správné.¹⁵⁷

Dalším příkladem obvinění oběti z toho, jak se zachovala je výpověď právníka neurologa, který vyšetřoval pacientky s epilepsií gynekologicky: „Když si pacientka sama stáhne kalhotky, nemůže předpokládat, že jí bude prováděno vyšetření očí.“ Podle něj ženy takto dávaly s vyšetřením souhlas.¹⁵⁸ Tuto výpověď zveřejnil server Blesk.cz i veřejnoprávní server iROZHLAS.cz. Vina za nesprávný a neetický postup lékaře je v tomto případě shazována na pacientky.

Dalším příkladem obviňování oběti je již zmiňovaný článek na webu iDNES.cz o HIV pozitivním muži, který zneužíval dceru své přítelkyně. Výpovědi pachatele použité v textu obsahují například tuto pasáž o zneužití dívky: „Když mě viděla, že dělám něco na pozemku, přicházela, že s něčím potřebuje poradit. To byl signál. Řekl jsem jí, že bychom vše měli říct její mámě a na policii. Odpověděla, že nikomu nic neřekne.“ Líčil muž při výslechu. Tam také uvedl, že když dívka viděla, jak z postele uklízí vlasy své tehdejší partnerky, navrhla mu, aby jí koupil barvu na vlasy. Že si vlasy obarví na stejný odstín.¹⁵⁹ Muž tedy vnímá fakt, že za ním dívka přišla na zahradu jako signál toho, že s ním chtěla mít sex a tehdy 12letou dívku v podstatě viní ze svých činů. Novináři iDNES citovali v článku tyto výpovědi pachatele opakovaně, ačkoli jsou namířené na dítě, tedy zvláště zranitelnou oběť, a pachatel je navíc již odsouzený na 7 let ve vězení. O tomto případě informoval i web ČT24.cz a Blesk.cz, novináři ani jednoho z těchto serverů ale na rozdíl od webu iDNES tyto pasáže z pachatelovy výpovědi nezveřejnili.

¹⁵⁷ ČIHÁK, František. Psychické reakce dětských obětí sexuálního zneužívání a znásilnění. *Pediatric pro praxi* [online]. 2011, 12(5), 1 [cit. 2022-07-24]. Dostupné z: <https://www.pediatricpropraxi.cz/pdfs/ped/2011/05/08.pdf>

¹⁵⁸ iROZHLAS.CZ a ČTK. Neurolog dělal v Praze gynekologická vyšetření pacientkám s epilepsií. Od soudu odešel s podmínkou. *IROZHLAS.CZ* [online]. 31. 3. 2022 [cit. 2022-07-16]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/martin-tomasek-neurolog-centrum-pro-epilepsie-motol-gynekologie-soud_2202081201_ako

¹⁵⁹ JEŽEK, Petr. Za znásilňování školačky a sex bez ochrany dostal HIV pozitivní muž sedm let. *IDNES.CZ* [online]. 14. 3. 2022 [cit. 2022-07-10]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/plzen/zpravy/soud-nechrany-styk-hiv-pozitivni-karlovarsko-sex-nezletila.A220312_655313_plzen-zpravy_vb

Závěr

Sexuální násilí denně ohrožuje tisíce žen i mužů po celém světě. Četnost sexuálních útoků, způsob, jakým na sexuální násilí a obtěžování nahlíží společnost, i důsledky, které toto násilí zanechává na obětech, zásadně ovlivňují i zpravodajská média, která jsou často spoluzodpovědná za další utrpení obětí. Jak velký vliv média mají na celkový diskurz sexuálního násilí objasňuje teoretická část práce, která se opírá o odborné studie a literaturu. Teoretická část také seznamuje čtenáře s aktuálními statistikami o sexuálním násilí a obtěžování a vysvětluje pojmy, které se k těmto tématům vážou.

V praktické části práce byly za pomoci kvalitativní obsahové analýzy zkoumány články informující o obětech sexuálního násilí a obtěžování, které vyšly na čtyřech českých serverech během prvních tří měsíců roku 2022. Cílem bylo zjistit, čím konkrétně vybraná online média přispívají k sekundární viktimizaci obětí a jestli svým nevhodným informováním podporují koncept obviňování obětí. Výzkum se dále zaměřil také na to, zda novináři vybraných médií při informování o obětech sexuálního násilí a obtěžování dodržují zásady novinářské etiky.

Výzkum prokázal, že vybraná veřejnoprávní média, tedy servery iROZHLAS.cz a ČT24.cz, dodržují vysoké standardy, které se od nich očekávají. Při informování o obětech se tato média řídila nejvyššími etickými kritérii tak, jak jim nařizuje zákon, a eliminovala tím vznik sekundární viktimizace sexuálního násilí a obtěžování. Ve většině případů se veřejnoprávní média také vyvarovala obviňování obětí. I novináři vybraných médií veřejné služby mají však při referování o zvláště zranitelných obětech prostor pro zlepšení. Žurnalisté se někdy při popisu obětí uchýlovali k používání nevhodného jazyka, čímž oběť degradovali, nebo posuzovali míru utrpení obětí, což vedlo k bagatelizaci sexuálního násilí. Novináři veřejnoprávních médií však sehráli důležitou roli ve vyvracení mýtů o sexuálním násilí a obtěžování a jeho obětech, protože ve svých textech opakovaně objasňovali různorodé chování obětí z psychologického hlediska a vyvraceli tím některá nepravdivá přesvědčení laické veřejnosti.

V případě článků na serveru iDNES.cz analýza poukázala na jisté stírání hranic mezi tímto médiem, které je obecně považováno za seriózní, a webem bulvárního plátku Blesk. V textech na obou serverech se opakovaně objevovaly prvky bulvarizace, kdy novináři používali nevhodná, místy i vulgární a pejorativní slova k popisu oběti či trestného činu, nebo využívali clickbait, a dávali tak přednost zvýšení atraktivity a čtenosti článku před důstojným informováním a ochranou osobnosti oběti. Žurnalisté také v několika případech

prezentovali oběti jako viníky nebo spoluviníky trestných činů a stranili pachatelům, čímž podporovali koncept obviňování obětí. Opakovaně přispívali též k sekundární viktimizaci obětí, a to zejména tím, že odkrývali jejich identitu, zacházeli do příliš velkých detailů, nebo zpochybňovali výpověď oběti a oběť prezentovali jako nevěrohodnou. Docházelo k tomu i v případech, kdy novináři informovali o zvláště zranitelných obětech, jako jsou dětské oběti znásilnění. Servery iDNES.cz i Blesk.cz tímto jednáním několikrát porušili novinářskou etiku i platné zákony České republiky.

Výzkumná metoda, která byla v této práci použita ale má své limity. Jelikož se jednalo o kvalitativní výzkum, výzkumný vzorek nebyl příliš rozsáhlý a výsledky výzkumu se tím pádem nedají zobecňovat. Je téměř jisté, že kdyby byl stejný výzkum proveden v jiném časovém období, výsledky by nebyly stejné. Spíše, než generalizovat bylo ale cílem výzkumu vystihnout opakující se tendence a způsob, jakým se česká online média o obětech sexuálního násilí a obtěžování vyjadřují, jakých chyb se nepoučení novináři dopouštějí, a jak moc tím mohou obětem ubližovat. Pro účely dalších výzkumů se nabízí zaměřit se v rámci kvantitativního výzkumu na více médií, nebo i delší časový úsek tak, aby byly výsledky objektivnější a zobecnitelné. V českém prostředí také dle mé rešerše zatím chybí studie zkoumající vztah mezi způsobem, jak média informují o sexuálním násilí a postojem obyvatel k tomuto násilí, případně četností výskytu sexuálních útoků. I touto cestou se budoucí výzkumy mohou ubírat.

Ačkoli je téma sexuálního násilí ve veřejném prostoru v posledních letech stále více akcentované, pořád jde o problematiku, kterou mnoho lidí vnímá kontroverzně, nebo jí nepřikládá příliš velkou váhu. Obětí sexuálního násilí a obtěžování se přitom může stát doslova kdokoliv – nehledě na to, jak je oblečený, nebo kde se pohybuje. Věřím, že právě zvýšenou informovaností a upozorňováním na všechny aktéry, kteří jsou za množství sexuálních útoků i utrpení obětí zodpovědní, je možné sexuální násilí eliminovat a učinit jej něčím neakceptovatelným.

Summary

This thesis aims to examine how Czech online media cover the victims of sexual violence and harassment and how it influences the overall discourse on the topic and contributes to the secondary victimization and victim blaming of the victims. The analysis also focuses on whether or not the chosen media follow journalistic ethics while covering sexual violence and its victims.

By using qualitative content analysis, I analyzed the content of four Czech online media. I collected articles published on the websites ČT24.cz and iROZHLAS.cz, which are both public service media, articles from iDNES.cz, which is a private media generally considered as serious, and one tabloid media – the website Blesk.cz. The period analyzed was between the 1st of January and the 1st of April of the year 2022. The research sample included 66 articles informing about the victims of sexual violence and harassment.

The research concludes that there is a big difference between how the analyzed private media inform about the victims of sexual violence and harassment and how the public service media do. As the research showed, both public service media followed the rules of journalistic ethics, concretely the Code of Ethics of the Syndicate of Journalists of the Czech Republic, as well as their codes of ethics, while informing about the victims of sexual violence and harassment. By doing that, public service media minimized secondary victimization as well as victim blaming in their reporting. For example, they never published any personal information about the victim or the perpetrator which could lead to the identification of the victim. They also didn't publish too many details about the case itself, because it could traumatize the victims even further.

On the contrary, both analyzed private media (iDNES.cz and Blesk.cz) repeatedly violated the code of ethics and caused secondary victimization of the victims by revealing private information, publishing photos of the perpetrator, or describing the victims in an offensive, disgraceful or one-sided manner that could discredit them. Surprisingly, there were no big differences in the way Blesk.cz, a tabloid media, and iDNES.cz, generally considered serious media, reported – both websites often trivialized the cases and the impact of sexual violence, utilized inappropriate or vulgar words while informing about the victims, and also used clickbait to increase the number of readers without considering the feelings and needs of the victims.

Použitá literatura

Knižní zdroje:

BUCHWALD, Emilie. *Transforming a Rape Culture*. Minneapolis: Milkweed Editions, 2005. ISBN 9781571312693.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-738-0213-4.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila, Petra VITOUŠOVÁ et al. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů. Příručka pro pomáhající profese*. Praha: Grada, 2007. ISBN 8024720142.

FANGHANEL, Alexandra. *Disrupting Rape Culture: Public Space, Sexuality and Revolt* [online]. Bristol: Bristol University Press, 2019 [cit. 2022-06-29]. ISBN 978-1-5292-0255-7. Dostupné z:

https://books.google.cz/books?hl=en&lr=&id=mfiCDwAAQBAJ&oi=fnd&pg=PR1&dq=rape+culture&ots=by3i6g191s&sig=Dse64ODnoWr_pzDQWlxMlb9wHLQ&redir_esc=y#v=onepage&q=rape%20culture&f=false

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2.

HERETIK, Anton. *Extrémna agresia I. Forenzná psychológia vraždy*. Nové Zámky: Psychoprof, 1999. ISBN 978-80-893-2211-4.

JELÍNEK, Jiří a Tomáš GRÍVNA. *Poškozený a oběť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu*. Praha: Leges, 2012. ISBN 978-80-87576-39-7.

KITZINGER, Jenny. *Representing and consuming women. Women and media: International perspectives*, Blackwell (2001).

KRUG, Etienne G. et al. *World report on violence and health*. Geneva: World Health Organization, 2002. ISBN 92-4-154561-5.

KUTÁLKOVÁ, Petra a Lubica KOBOVÁ. *Sexuální násilí: Proč se nikdo neptá?* Praha: In Iustitia, 2014. ISBN 978-80-260-5793-2.

LECHELER, Sophie a Claes H. DE VREESE. *News Framing Effects* [online]. Milton Park, Abingdon, Oxon ; New York, NY: Routledge: Routledge, 2018 [cit. 2022-07-04]. ISBN 9781315208077. Dostupné z: doi:10.4324/9781315208077

LERNER, Melvin. *The belief in a just world: A Fundamental delusion*. New York: Plenum Press, 1980. ISBN 978-0306404955.

MORAVEC, Václav. *Proměny novinářské etiky*. Praha: Academia, 2020. ISBN 978-80-200-3111-2.

SEDLÁKOVÁ, Renata. *Výzkum médií: nejužívanější metody a techniky*. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-9641-3.

SEYMOUR, Anne a Linda LOWRANCE. *Crime victims and the news media*. Fort Worth, TX: National Center for Victims of Crime, 1988.

SMETÁČKOVÁ, Irena, Petr PAVLÍK a Kateřina KOLÁŘOVÁ. *Sexuální obtěžování na vysokých školách: Proč vzniká, jak se projevuje, co lze proti němu dělat. Příručka pro vedení vysokých škol a vyučující*. Praha: Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy v Praze, 2009. ISBN 78-80-87398-02-9.

ŠIMÁČKOVÁ, Kateřina et al. *Mužské právo. Jsou právní pravidla neutrální?* Wolters Kluwer, 2020. ISBN 978-80-7598-761-7.

TAYLOR, Jessica. *Why women are blamed for everything: Exposing the culture of victim-blaming*. Lulu.com, 2020. ISBN 978-1472135469.

Další zdroje:

AROUSTAMIAN, Camille. Time's up: Recognising sexual violence as a public policy issue: A qualitative content analysis of sexual violence cases and the media. *Aggression and Violent Behavior* [online]. 2020, 50(2) [cit. 2022-06-01]. ISSN 1359-1789. Dostupné z: <https://doi.org/10.1016/j.avb.2019.101341>

BARTŮŇKOVÁ, Denisa. Oběti trestných činů se zaměřením na zvlášť zranitelné oběti. Plzeň, 2018. Diplomová práce. Západočeská univerzita. Fakulta právnická. Vedoucí práce Simona STOČESOVÁ.

BAUM, Matthew, COHEN, Dara Key a Yuri M. ZHUKOV. Does Rape Culture Predict Rape? Evidence from U.S. Newspapers, 2000-2013. *Quarterly Journal of Political Science* [online]. 2018, 13(3), 263-289 [cit. 2022-07-28]. Dostupné z: <https://scholar.harvard.edu/mbaum/publications/does-rape-culture-predict-rape-evidence-us-newspapers-2000-2013>

BLESK.CZ. Čaputová je agentkou USA, hlásá opozice. „Absurdní, mám toho dost,“ zuří prezidentka. *BLESK.CZ* [online]. 5. 2. 2022 [cit. 2022-06-02]. Dostupné z: <https://www.blesk.cz/clanek/zpravy-svet/703301/caputova-je-agentkou-usa-hlasa-opozice-absurdni-mam-toho-dost-zuri-prezidentka.html>

CÉNAT, Jude Mary, Rose Darly DALEXIS, Lewis Ampidu CLORMÉUS et al. Lifetime and Child Sexual Violence, Risk Factors and Mental Health Correlates Among a Nationally Representative Sample of Adolescents and Young Adults in Haiti: A Public Health Emergency. *Behavior Modification* [online]. 2022, 897-912 [cit. 2022-07-07]. Dostupné z: [doi:10.1177/08862605221102484](https://doi.org/10.1177/08862605221102484).

CLASSEN, Catherine et al. Sexual revictimization. *Trauma, Violence & Abuse* [online]. 2005, 6(2), 103-129 [cit. 2022-03-05]. Dostupné z: [doi 10.1177/1524838005275087](https://doi.org/10.1177/1524838005275087).

Clickbait. *Oxford Learner's Dictionaries* [online]. Oxford University Press [cit. 2022-07-10]. Dostupné z: <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/clickbait>

CORNISH, David. Algorithm deems The Sun easiest tabloid to read, comparable to CBBC. *Wired* [online]. 2012 [cit. 2022-07-10]. Dostupné z: <https://www.wired.co.uk/article/analysis-of-news-articles>

CULDA, Gabriela L., OPRE N. Adrian a Alexandra D. DOBRIN. Victim blaming by women and men who believe the world is a just place. *Cognition, Brain, Behavior* [online]. 2018, 22(2), 99-110 [cit. 2022-06-01]. ISSN 2601-226X. Dostupné z: https://www.researchgate.net/profile/Culda-Gabriela/publication/326267525_Victim_blaming_by_women_and_men_who_believe_the_world_is_a_just_place/links/5c1284a7299bf139c756b46c/Victim-blaming-by-women-and-men-who-believe-the-world-is-a-just-place.pdf

ČESKO. Zákon č. 141/1961 Sb. ze dne 29. listopadu 1961 o trestním řízení soudním (trestní řád). In: *Sbírka zákonů* 9. 12. 1961, částka 66. ISSN 1211-1244.

ČESKO. Zákon č. 198/2009 Sb. ze dne 23. dubna 2008 o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon). In: *Sbírka zákonů* 29. 6. 2009, částka 58. ISSN 1211-1244.

ČESKO. Zákon č. 45/2013 Sb. ze dne 30. ledna 2013 o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů). In: *Sbírka zákonů* 25. 2. 2013, částka 20. ISSN 1211-1244.

ČIHÁK, František. Psychické reakce dětských obětí sexuálního zneužívání a znásilnění. *Pediatric pro praxi* [online]. 2011, 12(5), 1 [cit. 2022-07-24]. Dostupné z: <https://www.pediatricpropraxi.cz/pdfs/ped/2011/05/08.pdf>

DAVIE, Gavin. Framing Theory. *Mass Communication Theory* [online]. MassCommTheory [cit. 2022-06-29]. Dostupné z: <https://masscommtheory.com/theory-overviews/framing-theory/>

DIVIŠOVÁ, Vendula. *OBSAHOVÁ ANALÝZA* [online]. Brno: Masarykova Univerzita, 2017 [cit. 2022-07-22]. Dostupné z: https://is.muni.cz/el/fss/jaro2017/BSS405/um/67987374/Seminar_-_obsahova_analyza_-_26.4.2017.pdf

DVOŘÁKOVÁ, Ilona. Obsahová analýza/formální obsahová analýza/kvantitativní obsahová analýza. *Antropowebzin* [online]. 2010, 2010(2) [cit. 2022-06-27]. Dostupné z: <http://www.antropoweb.cz/webzin/index.php/webzin/article/view/97/97>

Etický kodex. *CNC* [online]. Praha: Czech News Center [cit. 2022-07-19]. Dostupné z: <https://old.cncenter.cz/kategorie/4705/eticky-kodex>

Etický kodex novinářů mediální skupiny MAFRA. *IDNES.cz / BLOG* [online]. Praha: MAFRA, 2013 [cit. 2022-07-10]. Dostupné z: <https://redakcni.blog.idnes.cz/blog.aspx?c=346756>

Etický kodex. *Syndikát novinářů České republiky* [online]. Praha: Syndikát novinářů České republiky, 1999 [cit. 2022-06-29]. Dostupné z: <https://www.syndikat-novinaru.cz/o-nas/etika/eticky-kodex/>

European Institute for Gender Equality [online]. Vilnius, 2016 [cit. 2022-03-05]. Dostupné z: <https://eige.europa.eu/thesaurus/terms/1358>

European Union Agency for Fundamental Rights [online]. Vídeň: FRA, 2022 [cit. 2022-06-01]. Dostupné z: <https://fra.europa.eu/en>

FRANIUK, Renae, Jennifer SEEFELT, Sandy CEPRESS et al. Prevalence and effects of rape myths in print journalism. *Violence Against Women* [online]. 2008, 14(3), 287-309 [cit. 2022-07-28]. Dostupné z: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1077801207313971>

GARCIA-MORENO, Claudia, Alessandra GUEDES a Wendy KNERR. *Understanding and addressing violence against women. Sexual violence*. Geneva: World Health Organization, 2012. Dostupné z: http://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/77434/WHO_RHR_12.37_eng.pdf

HORÁK, Jan. Policie obvinila Dominika Feriho ze znásilnění, obětí je podle kriminalistů víc. *AKTUÁLNĚ.CZ* [online]. 8. 3. 2022 [cit. 2022-07-10]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/policie-obvinila-dominika-feriho-ze-znasilneni-obeti-je-podl/r~22b89b2e9ec911ecb5bd0cc47ab5f122/>

JEŽKOVÁ, Jasmin. *Sekundární a terciární viktimizace obětí znásilnění způsobená clickbaitovou povahou on-line médií*. Praha, 2018. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Katedra žurnalistiky. Vedoucí práce Václav MORAVEC.

Kancelář ověřování nákladů tisku (ABC ČR) [online]. VIZUS, 2022 [cit. 2022-06-13]. Dostupné z: <https://www.abccr.cz/overovana-data/periodicky-tisk/>

Každá třetí žena nebo dívka na světě zažije násilí. Oranžová kampaň OSN chce tuto pandemii zastavit. *United Nations Information Centre Prague* [online]. Praha: UNIC Praha, 2020 [cit. 2022-06-29]. Dostupné z: <https://www.osn.cz/kazda-treti-zena-nebo-divka-na-svete-zazije-nasili-oranzova-kampan-osn-chce-tuto-pandemii-zastavit/>

Kodex České televize [online]. Česká televize, 2003 [cit. 2022-07-10]. ISBN 80-85005-46-8. Dostupné z: https://img.ceskatelevize.cz/boss/image/contents/kodex-ct/pdf/kodex-ct.pdf?_ga=2.95416860.1818685099.1658226942-958331835.1656528599

LOYA, Rebecca. The Role of Sexual Violence in Creating and Maintaining Economic Insecurity Among Asset-Poor Women of Color. *Violence Against Women* [online]. 2014, 20(11), 1299-1320 [cit. 2022-07-10]. Dostupné z: doi:[10.1177/1077801214552912](https://doi.org/10.1177/1077801214552912)

MAREŠOVÁ, Alena a Milada MARTINKOVÁ. O významu poznávání obětí trestné činnosti. IKSP Praha, Ministerstvo vnitra České republiky [online]. [cit. 2022-03-05]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/o-vyznamu-poznavani-obeti-trestne-cinnosti.aspx>

MONTIEL, Aimée Vega. News Media Coverage of Women. *Asia Pacific Media Educator* [online]. 25(2), 182-193 [cit. 2022-07-28]. Dostupné z: doi 10.1177/1326365X1560426.

Nastolování agendy a proces rámování. *SOCIOweb* [online]. 2009, 2009(3), [cit. 2022-06-10]. Dostupné z: <https://www.soc.cas.cz/sites/default/files/soubory/030309152833495a82a882ec806e745.pdf>

NEAL, Ashley. The role of euphemisms in language comprehension: The taboo topic of rape (2015). Ohio State University (Ed.), Undergraduate. Dostupné z: <https://core.ac.uk/download/pdf/159589555.pdf>

NetMonitor [online]. Praha: SPIR z. s. p. o., 2016 [cit. 2022-07-27]. Dostupné z: <https://www.netmonitor.cz/online-data-ola>

NWABUEZE, Chinenye. Media Re-victimization of Rape Victims in a Shame Culture? Exploring the Framing and Representation of Rape Cases in Nigerian Dailies. *Global Media Journal* [online]. 2015, (24) [cit. 2022-07-28]. ISSN 1550-7521. Dostupné z: <https://www.globalmediajournal.com/open-access/media-revictimization-of-rape-victims-in-a-shame-culture-exploring-the-framing-and-representation-of-rape-cases-in-nigerian-dailies.php?aid=55026>

Oběť trestného činu a poškozený v trestním řízení. *Policie ČR* [online]. [cit. 2022-05-05]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/obet-trestneho-cinu-a-poskozeny-v-trestnim-rozeni.aspx>

Pomoc obětem trestných činů. Znásilnění. *Policie ČR* [online]. Policie ČR [cit. 2022-07-15]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/pomoc-obetem-tc-znasilneni.aspx>

RANDALL, Melanie. Sexual Assault Law, Credibility, and „Ideal Victims“: Consent, Resistance, and Victim Blaming. *Canadian Journal of Women and the Law* [online]. 2010, 22(2), 397-433 [cit. 2022-06-01]. Dostupné z: <https://www.utpjournals.press/doi/abs/10.3138/cjwl.22.2.397>

Rape Culture. What is the „Rape Culture?“. *Marshall University* [online]. Huntington: Marshall University, 2020 [cit. 2022-06-24]. Dostupné z: <https://www.marshall.edu/wcenter/sexual-assault/rape-culture/>

Reccomendation Rec(2006)8 of the Committee of Ministers to member states on assistance to crime victims. Adopted by the Committee of Ministers on 14 June 2006 at the 967th meeting of the Ministers' Deputies [cit. 2022-03-05]. Dostupné z: <https://rm.coe.int/16805afa5c>

SACKS, Meghan et al. Rape Myths in the Media: A Content Analysis of Local Newspaper Reporting in the United States. *Deviant Behavior* [online]. Taylor and Francis, 2018, 39(9), 1237-1246 [cit. 2022-07-24]. ISSN 01639625. Dostupné z: https://www.scopus.com/record/display.uri?eid=2-s2.0-85036583267&origin=inward&txGid=f38e6c9f6143b783b3082d7ce6d37567&featureTogles=FEATURE_NEW_DOC_DETAILS_EXPORT:1

SALMI, Venla, SMOLEJ, Mirka a Janne KIVIVUORI. Crime victimization, exposure to crime news and social trust among adolescents. *Nordic Journal of Youth Research* [online]. 2005, 15(3), 255-272 [cit. 2022-07-24]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1177/110330880701500303>

SCHUURMANS-STEKHOVEN, James Benjamin. Just world beliefs mediate the well-being effects of spiritual/afterlife beliefs among older Australians. *Journal of Religion, Spirituality & Aging* [online]. 2021, 33(3), 332-349 [cit. 2022-07-02]. ISSN 1552-8030. Dostupné z: doi:10.1080/15528030.2020.1779902

SCHWARK, Sandra. Visual representations of sexual violence in online news outlets. *Frontiers in Psychology* [online]. 2017, 8, 774 [cit. 2022-07-24]. Dostupné z: doi [10.3389/fpsyg.2017.00774](https://doi.org/10.3389/fpsyg.2017.00774)

Sexual Harassment & Rape Prevention Program: Rape Culture. *University of New Hampshire*[online]. Durham: USNH [cit. 2022-06-29]. Dostupné z: <https://www.unh.edu/sharpp/prevention/rape-culture>

'Sexual violence is a threat to every individual's right to a life of dignity' – UN chief. In: *UN News*[online]. New York, 2017 [cit. 2022-04-19]. Dostupné z: <https://news.un.org/en/story/2017/06/559822-sexual-violence-threat-every-individuals-right-life-dignity-un-chief>

TANDON, Neeti. Secondary Victimization of Children by the Media: An analysis of perceptions of victims and journalists. *International Journal of Criminal Justice Sciences* [online]. 2007, 2(2), 119-135 [cit. 2022-05-03]. Dostupné z: https://www.observatoriodelainfancia.es/ficherosoia/documentos/3928_d_Secondary_Victimization_of_Children_by_the_Media.pdf

VALEŠOVÁ, Kristýna. Sekundární viktimizace obětí trestných činů a jak jí předcházet. *EPRAVO.CZ* [online]. 2020, 6. 11. [cit. 2022-05-03]. Dostupné z: https://www.epravo.cz/top/clanky/sekundarni-viktimizace-obeti-trestnych-cinu-a-jak-ji-predchazet-112102.html#_ftn3

VICHTEREK, Roman. *Oběti trestných činů a jejich práva*. EPRAVO.CZ [online]. 2013 [cit. 2022-07-27]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/obeti-trestnych-cinu-a-jejich-prava-92945.html>

Victim Blaming. *Sexual Assault Centre of Edmonton* [online]. Edmonton: Sace [cit. 2022-06-29]. Dostupné z: <https://www.sace.ca/learn/victim-blaming/>

VODOVÁ, Pavla. *Dopad trestného činu na oběť*. Hradec Králové, 2020. Bakalářská práce. Univerzita Hradec Králové. Filozofická fakulta. Ústav sociální práce. Vedoucí práce Daniela KVĚTENSKÁ. Vydavatelství kodex médií provozovaných společností MAFRA, a.s. *IDNES.cz / BLOG* [online]. Praha: MAFRA, 2013 [cit. 2022-07-10]. Dostupné z: <https://redakni.blog.idnes.cz/blog.aspx?c=365699>

VYMĚTAL, Štěpán a Petra VITOUŠOVÁ. *Novináři a oběti trestných činů*. Praha: Ministerstvo vnitra ČR, 2008. ISBN 80-7312-052-6.

What are the different types of sexual harassment?. *Society for Human Resource Management*[online]. Virginie, 2019 [cit. 2022-05-03]. Dostupné z:

<https://www.shrm.org/resourcesandtools/tools-and-samples/hr-qa/pages/typesofsexualharassment.aspx>

Závěrečná zpráva z výzkumu. PROBLEMATIKA NÁSILÍ NA ŽENÁCH OPTIKOU ČESKÉ POPULACE. In: *Amnesty International* [online]. FOCUS – Marketing & Social Research, 2018 [cit. 2022-07-24]. Dostupné z: https://www.amnesty.cz/data/file/5068-vyzkum_2018.pdf?version=1605458424

Zkušenost obyvatel ČR se sexuální násilím a sexuálním obtěžováním: výzkumná zpráva. ProFem – centrum pro oběti domácího a sexuálního násilí, o.p.s. [online]. 2021, [cit. 2022-04-19]. Dostupné z:

https://www.profem.cz/shared/clanky/970/VÝZKUMNÁ%20ZPRÁVA_sexualni%20nasili_2021%20-%20Copy%201.pdf

Teze bakalářské práce

SCHVÁLENO

Institut komunikačních studií a žurnalistiky FSV UK Teze BAKALÁŘSKÉ diplomové práce									
TUTO ČÁST VYPLŇUJE STUDENT/KA:									
Příjmení a jméno diplomantky/diplomanta: Folprechtová Josefína	Razítko podatelny: <table border="1" style="margin-left: auto; margin-right: auto;"> <tr> <td colspan="2" style="text-align: center;"> Univerzita Karlova Fakulta sociálních věd </td> </tr> <tr> <td>Došlo dne:</td> <td style="text-align: center;">14-03-2022 -1-</td> </tr> <tr> <td>Čj:</td> <td style="text-align: center;">46 Příloh:</td> </tr> <tr> <td>Přidělena:</td> <td></td> </tr> </table>	Univerzita Karlova Fakulta sociálních věd		Došlo dne:	14-03-2022 -1-	Čj:	46 Příloh:	Přidělena:	
Univerzita Karlova Fakulta sociálních věd									
Došlo dne:		14-03-2022 -1-							
Čj:		46 Příloh:							
Přidělena:									
Imatrikulační ročník diplomantky/diplomanta: 2019/2020									
E-mail diplomantky/diplomanta: 46457179@fsv.cuni.cz									
Studijní obor/forma studia: Komunikační studia se specializací Žurnalistika/prezenční									
Název práce v češtině: Vliv médií na sekundární viktimizaci a victim blaming obětí sexuálního násilí a obtěžování									
Název práce v angličtině: Media and its impact on secondary victimization and victim blaming of the victims of sexual violence and harassment									
Předpokládaný termín dokončení (semestr, akademický rok – vzor: ZS 2012/2013): (diplomovou práci je možné odevzdat nejdříve po dvou semestrech od schválení tezí) LS 2021/2022									
Základní charakteristika tématu a předpokládaný cíl práce (max. 1000 znaků): Podle výzkumu agentury MindBridge Consulting pro organizaci ProFem ze srpna 2021 zažilo sexuální násilí nebo sexuální obtěžování 54 procent žen v České republice. Z násilnění zažilo podle průzkumu 10 procent žen. Zdaleka ale nejde o všechny reálné oběti sexuálního násilí, zneužívání, nebo obtěžování – velká část obětí totiž pachatele nenahlásí. Jedním z důvodů je strach z reakce společnosti, z bagatelizace sexuálního násilí nebo obviňování oběti, takzvaného victim blaming. K tomu zásadně přispívají i zpravodajská média – často tak dochází k takzvané sekundární viktimizaci, kdy se oběť stává obětí znovu, tentokrát ale trpí hlavně psychicky. Cílem této práce je ukázat na příkladech z vybraných médií, jak informovala o sexuálním násilí a obtěžování, pachatelích a obětech, a jak tím přispěla ke zmiňovanému victim blamingu, sekundární viktimizaci a celkovému nastavení společnosti, která často nevnímá sexuální násilí a obtěžování jako skutečný problém.									
Předpokládaná struktura práce (rozdělení do jednotlivých kapitol a podkapitol se stručnou charakteristikou jejich obsahu): 1. Úvod Představení tématu, uvedení do problematiky, vysvětlení kontextu a důvodů výběru tématu, stanovení cílů práce, výzkumných otázek. 2. Teoretická část <ul style="list-style-type: none"> 2.1 Sexuální násilí 2.2 Sexuální obtěžování 2.3 Viktimizace <ul style="list-style-type: none"> 2.3.1 Primární viktimizace 2.3.2 Sekundární viktimizace 2.3.3 Terciární viktimizace 2.4 Bagatelizace sexuálního násilí <ul style="list-style-type: none"> 2.4.1 Victim blaming 2.4.2 „Rape culture“ 2.5 Média <ul style="list-style-type: none"> 2.5.1 Mediální rámování 2.5.2 Referování o trestných činech z pohledu novinářské etiky 									

3. Praktická část

- 3.1 Popis vybraných médií
- 3.2 Cíl výzkumu
- 3.3 Výzkumné otázky
- 3.4 Hypotézy
- 3.5 Zkoumané období
- 3.6 Výběr jednotek
- 3.7 Zvolená metodologie
 - 3.4.1 Kvalitativní výzkum
 - 3.4.2 Analýza vybraných zpravodajských textů

4. Závěr

5. Seznam literatury

6. Zdroje

7. Přílohy

Vymezení zpracovávaného materiálu (např. konkrétní titul periodika a období jeho analýzy):

Vybraná zpravodajská média a mediální výstupy v nich publikované v letech 2021 a 2022, referující o sexuálním násilí a obtěžování a jeho obětech a pachatelích.

Konkrétně půjde o tato média:

iDnes
Novinky
Blesk
Seznam zprávy
Aktuálně
Mladá fronta DNES

Postup (technika) při zpracování materiálu:

Kvalitativní obsahová analýza vybraných mediálních výstupů publikovaných v daných médiích ve výše zmíněném časovém období, která sleduje, jak tato média informovala o obětech sexuálního násilí a obtěžování, potažmo o pachatelích těchto činů, a jak tím mohla přispět k sekundární viktimizaci a obviňování obětí zmíněných činů.

Cílem kvalitativního výzkumu je hlubší porozumění zkoumaného jevu – klade si otázky jak jev (v tomto případě sekundární viktimizace a victim blaming obětí sexuálního násilí a obtěžování) probíhá a jak se o něm mluví (o obětech, potažmo pachatelích výše zmíněných činů).

Základní literatura (nejméně 5 nejdůležitějších titulů k tématu a způsobu jeho zpracování; u všech titulů je nutné uvést stručnou anotaci na 2-5 řádků):

AROUSTAMIAN, Camille. Time's up: Recognising sexual violence as a public policy issue: A qualitative content analysis of sexual violence cases and the media, Aggression and Violent Behavior, Volume 50, 2020, 101341,ISSN 1359-1789, <https://doi.org/10.1016/j.avb.2019.101341>.

Tato odborná studie se zaměřuje na tři medializované případy sexuálního násilí a způsob, jak je mezi lety 2014–2018 pokrývaly dva oblíbené americké deníky – the Washington Post a New York Times. Zaměřuje se například na použitá klíčová slova, mediální rámování a změny v referování o sexuálním násilí.

KONČELÍK, Jakub a kolektiv. Analýza obsahu mediálních sdělení. 2. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 8024608278.

Druhé, přepracované vydání knihy poskytující úvod do problematiky politické komunikace a obsahové

analýzy masově mediovaných textů. Autoři uvádějí čtenáře do problematiky vztahu médií a veřejné sféry, ukazují způsoby kvantitativního rozboru masově mediovaných sdělení a vyhodnocování zpravodajství.

MORAVEC, Václav. Proměny novinářské etiky. Praha: Academia, 2020. ISBN 978-80-200-3111-2.

Monografie představuje novinářskou etiku jako součást aplikované etiky a analyzuje eticky sporné oblasti činnosti novinářů. Zaměřuje se rovněž na jednotlivé formy samoregulace žurnalistiky, zabývá se jejich vznikem a vývojem, stejně jako etapami novinářské etiky v České republice po roce 1989.

O'HARA, Shannon. Monsters, playboys, virgins and whores: Rape myths in the news media's coverage of sexual violence. *Language and Literature: International Journal of Stylistics* [online]. 2012, 2012(3), 247-259 [cit. 2022-03-10]. Dostupné z:

https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/0963947012444217?casa_token=6M95gxZgeK0AAAAA%3AP4PeJSVYphOaIE1XoChDexKi1JUEtGXDF19qRI1qKbgWbotpQ1zmjMNRGUISi3CKOw6xZA DTx2b-naA

Tento odborný článek analyzuje výběr slov použitých při pokrývání tří případů sexuálního násilí v britských a amerických médiích a poukazuje na mýty a stereotypy spojené se sexuálním násilím a znásilněním a jeho obětích a pachatelích, která média výběrem slovníku často podporují.

SOCIÁS GARCÍA, Sabina. *Personality, rape myth acceptance and victim-blaming attitude*. LAP Lambert Academic Publishing, 2011. ISBN 9783846533529.

Autorka v knize analyzuje důvody, které vedou k častému výskytu sexuálního násilí v západních kulturách, ale také k jeho akceptování společností a obviňování obětí znásilnění.

THACKER, Lily K. (2017) "Rape Culture, Victim Blaming, and the Role of Media in the Criminal Justice System," *Kentucky Journal of Undergraduate Scholarship: Vol. 1 : Iss. 1 , Article 8*.

Dostupné z: <https://encompass.eku.edu/kjus/vol1/iss1/8>

V publikaci Eastern Kentucky University autorka zkoumá, proč a jaké metody zpravodajských médií při informování o sexuálním násilí a jeho obětech přispívají k bagatelizaci znásilnění, victim blamingu a takzvané rape culture. Autorka také nabízí možné řešení problému.

VITOUŠOVÁ, Petra, VYMĚTAL, Štěpán spol. *Novináři a oběti trestných činů*. Praha: THEMIS, nakladatelství Tiskárny MV, 2008. ISBN 80-7312-052-6.

Publikace vydaná Ministerstvem vnitra České republiky je určená převážně novinářům, mediálním profesionálům, tiskovým mluvčím a studentům, kteří přicházejí do kontaktu s lidmi zasaženými trestnou činností a přibližuje potřeby a prožívání těchto lidí.

Diplomové práce k tématu (seznam bakalářských, magisterských a doktorských prací, které byly k tématu obhájeny na UK, případně dalších oborově blízkých fakultách či vysokých školách za posledních pět let)

JEŽKOVÁ, Jasmin. *Sekundární a terciární viktimizace obětí znásilnění způsobená clickbaitovou povahou on-line médií*. Praha, 2018. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Katedra žurnalistiky. Vedoucí práce Moravec, Václav.

JIRÁČKOVÁ, Lucie. *Sekundární viktimizace obětí znásilnění: vliv víry ve spravedlivý svět na přijetí mýtů o obětech*. Brno, 2017. Magisterská práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Psychologický ústav. Vedoucí práce Bartořová, Kateřina.

KRÁLOVÁ, Aneta. *Reprezentace sexuálního násilí na českých zpravodajských serverech jako zdroj pro další zkoumání tématu*. Olomouc, 2020. Magisterská práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta, Katedra mediálních a kulturních studií a žurnalistiky. Vedoucí práce Jansová, Iveta.

THELENOVÁ, Alena. *Mediální obraz sexuálního obtěžování na příkladu kampaně #MeToo*. Praha, 2019. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Katedra sociologie. Vedoucí práce Pospíšilová, Marie.

VALEŠOVÁ, Kristýna. *Sekundární viktimizace obětí sexuálních deliktů*. Praha, 2021. Rigorózní práce. Univerzita Karlova, Právnická fakulta, Katedra trestního práva. Vedoucí práce Musil, Jan.

Datum / Podpis studenta/ky

14. 3. 2022

TUTO ČÁST VYPLŇUJE PEDAGOG/PEDAGOŽKA:

Doporučení k tématu, struktuře a technice zpracování materiálu:

Případné doporučení dalších titulů literatury předepsané ke zpracování tématu:

Potvrzuji, že výše uvedené teze jsem s jejich autorem/kou konzultoval(a) a že téma odpovídá mému oborovému zaměření a oblasti odborné práce, kterou na FSV UK vykonávám.

Souhlasím s tím, že budu vedoucí(m) této práce.

Příjmení a jméno pedagožky/pedagoga

Datum / Podpis pedagožky/pedagoga

TEZE JE NUTNO ODEVZDAT VYTIŠTĚNÉ, PODEPSANÉ A VE DVOU VYHOTOVENÍCH DO TERMINU UVEDENÉHO V HARMONOGRAMU PŘÍSLUŠNÉHO AKADEMICKÉHO ROKU, A TO PROSTŘEDNICTVÍM PODATELNY FSV UK. PŘIJATÉ TEZE JE NUTNÉ SI VYZVEDNOUT V SEKRETARIÁTU PŘÍSLUŠNÉ KATEDRY A NECHAT VEVÁZAT DO OBOU VÝTISKU DIPLOMOVÉ PRÁCE.

TEZE SCHVALUJE GARANT PŘÍSLUŠNÉHO STUDIJNÍHO OBORU.

Seznam příloh

Příloha č. 1: Seznam analyzovaných článků

Příloha č. 2: Přehled četnosti jednotlivých kódů a kategorií v člancích ve vybraných médiích (tabulka)

Příloha č. 3: Přehled dodržování novinářské etiky jednotlivými médii (tabulka)